

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLICKÉ NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠESTNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena :
 Na celý rok ... 4 koruny — hal.
 Na pol roka ... 2 " — "
 Na štvrt roka ... 1 " 20 "
Jednotlivé číslo 8 hal.

Zodpovedny redaktor:
Dr. ALEXANDER ERNSZT,
 páp. komorník.

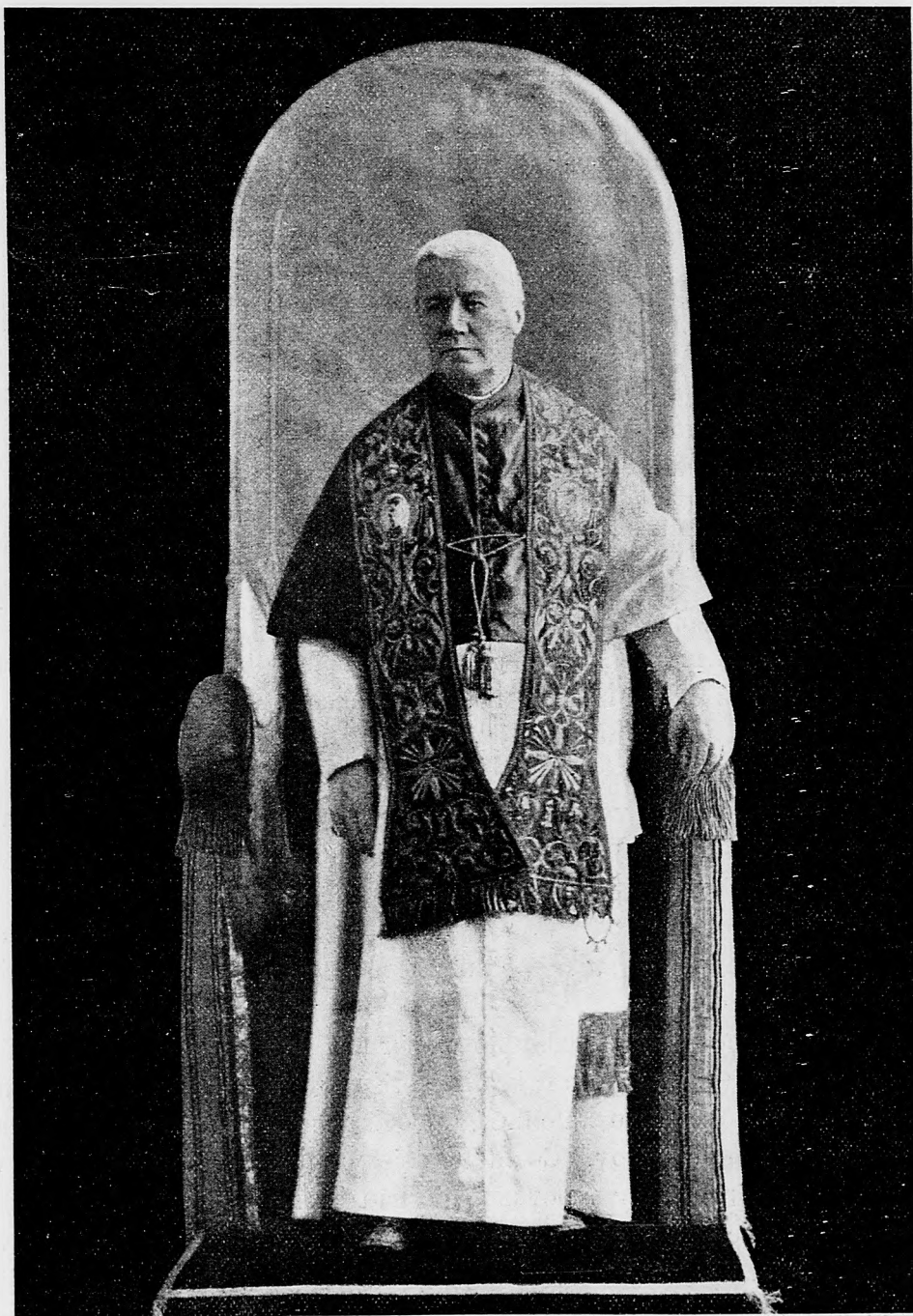
Majitel' a vydavatel' :
JAN MOLNÁR.

Redakcia a vydavateľstvo :
 Budapest, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szá n.
 sem sa majú posielat' predplatky, jako dopisy do novin
 ohlášky a náhodné reklamácie. Cena jedného 5 stĺpcového
 nonpareill riadku 30 hl. Rukopisy sa naspak nedávajú.

VI. valné shromaždenie katol. Uhorska

V mimoriadne veľkom počte shromaždili sa katolíci Uhorska ku VI. valnému shromaždeniu v hlavnom meste krajiny. Ľud tohoto svetového mesta vo viere ináč ochladlý, s užasnutím obdivoval ten obrovský tábor, ktorý sfa by čarodejnou mocou svabený, zjavil sa tu na slovo svojich vodcov, aby svedoctvo zložil verejne za Krista, aby silu čerpal zo spoločného oduševnenia a na tom najpevnejšom základe, na viere, vystavil tie organizácie, ktoré v terajších okolnostiach najsúrnejšie potrebuje bojujúca cirkev rímsko-katolícka.

Valné shromaždenie toto katolíkov Uhorska začalo sa s verejným pochodom ku cti prevelebnej Sviatosti Oltárnej. V prevelebnej úcte Eucharistie a v najčistejšej láske tajomstvá svätej viery našej sjednotení sme všetci. Katolíci preto celého Uhorska pred celým svetom vydali svedectvo o tom, že ľud katolícky krajiny našej ponáša sa tak vrelými citami

Najnovšia podobizeň pápeža Piusa X.

náboženskými, tak pevne pridrža sa celým svetom hýbajúcich zásad kresťanských, že ku podobnému osvedčeniu, žiadne iné ciele alebo zámyery povzhdúť ho nemôžu.

Nadprirodzená viera v Krista Pána a jeho sväté učenie obnovily obličaj celej zeme a povzbudzujú aj prítomne duchov ľudských k dosiahnutiu tých najvznešenejších cieľov.

Ľud vo vrúcnych modlitbách pohrúžený po uliciach peštianskych, veľké množstvo zo všetkých tried spoločenských úžasne prekvapily obecnosť mestské natoľko, že i nekatolíci a nekresťania s patrnou úctou obdivovali toto obrovské osvedčenie katolíckeho presvedčenia.

Kto videl tento vznešený pochod, na ktorom účasť bralo do osemdesiat tisíc duší, kto bol svedkom príkladného poriadku, vrelej nábožnosti, akú všetci prítomní preukazovali, ten nutne musel prísť k tomu presvedčeniu, že v tomto veriacom ľude katolíckom väzí tá mravná sila, ktorá najprvšou podmienkou a najneodolateľnejším základom je každého štátu a každej krajiny.

Či si možno predstaviť vznešenejšieho pohľadu ako bol ten, keď vidieť bolo za prevelebnou Sviatosťou Oltárnou kráčať kráľovského ministra, arcipastierov, velmožov, politikov, svetských a cirkevných, pospolitý ľud hlavného mesta a okolia, mužských, ženských, mládež obojeho pohlavia v ohromnom počte nábožne sa nahlas modliac a nábožné piesne nahlas prespevujúc! Katolíci Uhorska so všetkým právom pyšní môžu byť na tento pochod, jemuž podobného a ako ten vznešenejšieho nevidela naša krajina.

Nebesá prerážajúce modlitby desiat tisícov, nábožný spev jejich do výšin sa povznášajúci otvorila zaiste pramene milosti a požehnanie božské v celej jeho plnosti zpusť sa na nábožný a pracujúci ľud Uhorska.

Vznešenejšie ani sa nemohlo započat valné shromaždenie toto.

Čo v druhom rade vzbudilo pozornosť všetkých, čo z najďalších strán krajiny prišli ku VI. valnému shromaždeniu katolíkov, to bol kongress kresťanských socialistov. Čo doterajšie pohyby kresťanského robotníctva považovali snáď za neosožné a k cieľu nevedúce pokusy, v tomto kongresse presvedčiť sa mohli o tom, že medzi najvážnejšie úlohy nášho stoločia patrí rozriešenie robotníckej otázky na základe kresťanstva. Ako

vôbec známo, socialické pohyby tak mocným prúdom napredujú všestranne, že všetko gňávia a prebrdnu prez všetko, čo im v ceste stojí.

Rozumnejšia čiastka robotníctva zdá sa, že začína pomaly vystriezať zo zkazonosnej socialdemokracie a začína nahliadať, že príčinou všetkej biedy robotníctva je odvrátenie ra od kresťanstva. Aj to začínajú nahliadať, že i tie najkrajšie práva občianske a aj tie najväčšie výrobky nenie sú vstave zabezpečiť ľudu žiaduceho blaha, jestli celá spoločnosť ľudská nenavrátí sa zpiatky ku zásadám Kristovým a ku cirkvou ohlasovaným pravdám.

Zvlášte treba vyzdvihnúť, že na valnom shromaždení kongressu socialistov kresťanských prítomných bolo veľa hodnostárov cirkevných, mnoho nižšieho kňazstva z hlavného mesta a z okolia a takmer celá kresťanská ľudová strana. Gróf *Aladár Zichy*, minister okolo osobnosti jeho veličenstva kráľa, podpredseda snemovne a kresťanskej ľudovej strany *Štefan Rakovszky*, dr. *Alexander Ernstz*, krajinský vyslanec a tajomník kresťanskej ľudovej strany, krajinský vyslanec dr. *Alexander Giesswein*, prítomnosťou svojou vysokej významnosti politickej poskytli kongressu kresťanského robotníctva.

Kresťanská ľudová strana dokázala aj pri tejto príležitosti, že ona úplne rozumie spoločenským krivdám triedy robotníckej a hotová je účinkovať zákonnou cestou ku pomoci ubiedených.

Kresťanské robotníctvo tiež malo príležitosť presvedčiť sa o tom, že medzi všetkými politikými stránkami s istým úspechom opierať sa môže len na kresťanskú ľudovú stranu. Toto je opradová strana ľudu; je ona tedy stranou aj triedy kresťanského robotníctva. Toto dokázal krajinský vyslanec dr. *Alexander Ernstz*, keď v záujme robotníctva výrečnými slovami líčil a spolu harhal tie nespravodlivosti, akých dopúšťali sa proti robotníkom doterajšie vlády. O tomto dôrazne sa vyslovil krajinský vyslanec dr. *Alexander Giesswein*, keď otvorene povedal, že kresťanstvo v každom ohľade má byť sociálne, jestli široké vrstvy veriacich utrať nechce. Lež nakoľko vie si vážif kresťanská ľudová strana pohyby kresťanského robotníctva, to najodhodlanejšie dokázal podpredseda tejto strany *Štefan Rakovszky*, keď sa verejne vyslovil, že ako on cíti s kresťanským robotníctvom, to on nie slovami, lež skutkami

preukáže všade tam, kde sa mu k tomu príležitost zjavdá.

Po tak vznešenom osvedčení kresťanské robotníctvo očakávať môže vo všetkých záležitostiach len obrat k lepšiemu. Obrat tento ani nevystane, keď triedy robotnícke pevne držia sa budú kresťanskej ľudovej strany.

Šieste valné shromaždenie katolíkov Uhorska, ako vznešeným zahájením svojim slúžilo ku oslave kresťanstva, nech blahonosnými uzavretiami a svedomitým prevedením jejich prispeje ku zveladeniu cirkve a vlasti a ku oblaženiu ľudu, za čo pracuje a bojuje kresťanská ľudová strana.

Prvý deň.

Kongress kresťanských socialistov.

Šieste valné shromaždenie katolíkov Uhorska začalo sa dňa 23. septembra ráno s kongressom krajinskej Jednoty kresťanských sociálnych spolkov. Ráno o 1/29-tej hodine slúžil svätú omšu v kaplnke Spoločnosti Svätoteľfianskej predseda Jednoty dr. *Alexander Giesswein*, vyslanec krajinský kresťanskej ľudovej strany.

O deviatej začalo sa valné shromaždenie, ku ktorému prišli početné deputácie robotníckych spolkov kresťanských. Ako hostia a veľí podporovatelia všetkých snáh kresťanských boli prítomní: biskup dr. *Ottokar Prohászka*, krajinský vyslanec, praelát, opát, kanonik dr. *Ján Csernoch*, krajinskí vyslancovia kresťanskej ľudovej strany *Koloman Brestyenzky* a *Franc Csizmazia* a mnohí iní. Valné shromaždenie zahájil ako predseda Jednoty dr. *Alexander Giesswein* a privítal ošetkých prítomných, zvlášte ale deputácie robotníckych spolkov kresťanských.

Dr. *Béla Antony*, tajomník Jednoty prečítal potom obsirnu zprávu o jednoročnom účinkovaní. Z tejto zprávy vysvitá, že nové kresťansko-sociálne spolky založené boli behom jedného roku v nasledujúcich mestách: Adorján, Bácsfolya, Békés, Rékásceba, Bicske, Budapest-Vizváros, Budapest-Kőbánya, Csornás, Eger, Elek, Gerendás, Győrszentmárton, Jászapáti, Kishér, Kassa, Ujfalu, Komárom, Kula, Léva, Lakompak, Magyarkanizsa, Mád, Nagycenk, Kartal, Nagyperkáta, Nógrádvadkert, Paka, Tardoskedd, Tata, Ujpest, Zalaegerszeg, Zólyom, Bükkösd a okolie. Avšak na stá a stá miestach po krajine žiadajú si zakladanie kresťansko-socialistických spolkov. Jednota ale len krok zakrokom môže zodpovedať požiadavkám robotníckeho ľudu kresťanského.

Z podanej zprávy vysvitá aj to, že arcipastieri cirkve katolíckej nezaostávajú v podpore snáh kresťansko-sociálnych. Zvláštnou povďačnosťou spomína zpráva, že arcibiskup kaločský, dr. *Julius Városvy*, gróf *Gustáv Majláth* biskup sedmohradský, biskupi dr. *Ottokar Prohászka*, *Imrich Bende*, *Volfgang Radnai*, *Ludvik Balázs* aj v cir-

kevných obežníkoch odporúčali veriacim a kňazstvu zakladanie sociálnych spolkov kresťanských. Zpráva zakončila sa slovami: «A ty spoločenstvo kresťanské! Zobuď sa z tvojho spánku a prituluj ku sebe ľud, kým nebude neskoro!»

Nasledovala potom voľba nových úradných a rady Jednoty. Dr. *Alexander Giesswein* vyvolený bol za predsedu; *Andor Szalánczy* za druhého predsedu; dr. *Gejza Lakatos* za správcu podpredsedu; *Štefan Szeift* (Pápa) za podpredsedu okolia. Konečne vyvoleno bolo 50 členov do rady Jednoty a za protektora dr. *Ottokar Prohászka*, biskup stolnobelohradský.

Pojednávalo sa na to viacej návrhov a veľmi vážna otázka utvorenia robotníckej stránky, s čím o dvoch hodinách zakľúčil sa kongress kresťanských socialistov.

Valné shromaždenie kresťanských robotníkov.

Po skvostnom pochode s prevelebnou Sviatosťou Oltárnou shromaždili sa kresťanskí robotníci v «Redutte» v najväčšej to dvorane hlavného mestu ku slávnostnému valnému shromaždeniu. Na predsedníctve medzi vodcami robotníkov sedeli biskupi: *Volfgang Radnai*, *Ottokar Prohászka*, *Fischer-Colbrie*, *Arpád Várady*, kanonik *Peter Schlegel*, gróf *Peter Vay*, minister okolo osobnosti kráľa gróf *Aladár Zichy*, podpredseda kresťanskej ľud. strany *Štefan Rakovszky*, *Koloman Brestyenzky*, *Béla Csitáry*, *Franc Csizmazia*, dr. *Alexander Ernszt*, *Jozef Farkas*, dr. *Alexander Giesswein*, *Karol Hencz*, *Alexander Karácsonyi*, *Béla Nyáry*, *Mikuláš Zboray*, všetko vyslancovia kresťanskej ľudovej strany. *Béla Landauer* a mnohí iní.

Do dvorany vtiahly so zástavami zastupiteľstvá osemdesiatich robotníckych spolkov zo všetkých strán krajiny. Oduševnejšíeho obrazu nemožno si predstaviť, ako bol pohľad na týchto neohrozených bojovníkov za zásady kresťanské. Nepočetne shromaždení robotníci s hlučnými ováciami vítali zvlášte krajinských vyslancov kresťanskej ľudovej strany.

Dr. *Alexander Giesswein*, predseda Jednoty zahájil slávnostné shromaždenie, veľkými slovami privítal prítomných a poprosil biskupa stolnobelohradského dr. *Ottokara Prohászku*, aby povedal reč.

Dr. *Ottokar Prohászka* pri potlesku prítomných začal potom reč svoju nasledovne: Veľactený kongress! Okamženia moje spočítané sú, lež keby bárs ak drahé boli, nevedel bych ich hodnejšej veci venovať, vznešenejšej obetovať, ako je tá svätá záležitosť, ktorá nás tu shromaždila, ako tomu plameňu svätému, ktorý rozpaľuje srdcia naše, ako tej záležitosti, ktorá strojí sa byť otázkou celého sveta, aby blahu a pokroku ľudu slúžila, aby nastal nový, lepší svet v duchu a v zmyslani kresťanskom. Neidem ja tu klerikalizmu slúžiť, lež oproti chcel by som socializmus do klerikalizmu zaštiepiť, bo veľmi dobre viem, že aj cirkev svätá v tej miere klesniť bude na čele národov cestu k lepšiemu a mocnejšiemu svetu, čím viacej útroby jej preniká myšlienka Kristovho socializmu. (Hlučný potlesk.) Vítečný rečník obsirne vykladal význam kresťanského socializmu a smutné rozpoloženie prítom-

nosti i zakľučil reč svoju nasledovne: Vlejme teda do všetkého, toho socialistického ducha. Pectujme a rozne-
cujme v sebe tú opravde Kristovu lásku k bližnemu, ktorá
je dušou sociálneho života a srdcom jeho bytia. Potom
môžeme zaiste očakávať, že i Uhorsko, ktoré teraz veľmi
fažko sa hýbe, pohneme konečne ku pokroku na ceste
modernej osvety kresťanskej. (Hlučné ovácie.)

Anton Libits, robotník zo Stolnobelohradu vystúpil
ako druhý rečník a vyznal verejne, že ešte nedávno bol
socialdemokratom, pre tie krivdy však, ktoré socialde-
mokrati pod všeliakými heslami robia robotníctvu vystú-
pil z tejto spoločnosti a pripojil sa s telom i dušou ku
zástave kresťanskej.

Šarolta Geőcze vysvetlovala v dlhšej reči otázku, že
by pre všeobecnosť veľmi osožné bolo, keby aj kresťan-
ské robotnícky sriadily sa pod zástavou kresťanského so-
cializmu.

Dr. Alexander Giesswein, krajinský vyslanec kre-
šťanskej ľudovej strany držal prednášku o kresťanskom
socializme. Pod jeho rečou vstúpil do dvorany gróf *Ala-
dár Zichy*, minister okolo osobnosti kráľa a predseda kre-
šťanskej ľudovej strany, ktorého tak rečník ako i celé
shromáždenie pozdravili s veľkými ováciami.

Andor Szalánczy dokázal v dlhšej reči, že vážnejšie
a svedomité kruhy robotníctva nechcejú iného socializmu
ako kresťanského. Cieľom tohoto socializmu je, aby
Uhorsko bolo zase celkom kresťanské. I keď vodcovia
kresťanstva v tomto i na ďalej budú ich podporovať, za
to požehnávať ich budú budúce pokolenia.

Dr. Alexander Ernst. Krajinský vyslanec a tajom-
ník kresťanskej ľudovej strany držal hlboko premyslenú
úvahu o kresťanskom socializme. Povedal tento veľký
znalec všetkých kresťanských pohybov, že kresťanský
socializmus veľké pokroky robí a bude robiť ešte väčšie.
Hlavnou úlohou má nám byť zostavenie odborných orga-
nizácií. Vlády doteraz prekázaly nás v tomto kroz to,
že cez dlhý čas nepotvrdily naše stanovky. Organizácie
robotu dávajúcich oproti štát uznáva. Na poli sosa-
venia odborných organizácií je ešte mnoho roboty a
dá sa aj veľa vykonať. Socialdemokrati nepodmanili
nám ešte celé dejisko. S veľkými ťažkosťami musíme
zápasit, premôžeme ich však neunavenou vytrvalosťou.
Obrátit sa máme k veľkému priemyslu. Druhá veľká
úloha je společovanie robotníctva, pri čom triedy vzde-
lané stretnut sa musia s robotníctvom. My celých mu-
žov potrebujeme, ktorí z celého srdca odovzdaní sú
pracovitosti. Nemienime my minulosť v celosti podržať.
Neprestaneme však na tom pracovať, aby človečenstvo
tým šľachetnejšie bolo a v týchto snahách postretáme
sa s robotníctvom v duchu Kristovom. (Hlučný po-
blesk)

Prečítané boly potom rezolúcie vo valnom shro-
maždení predpoludním prijaté a ohlásil sa ku slovu:

Štefan Rakovszky podpredseda kresťanskej ľudovej
strany a podpredseda snemovne. Začal tento vítečný
rečník reč svoju nasledovne: Veľactené shromáždenie!
Neni som v tom položení, aby som po týchto prednáš-

kach dlhšiu reč povedal. Vrelé a oduševnené prijatie
veľmi ma dojalo a ja prítomne zdeliť chcem len jedno-
duchu a skutočnú udalosť a ztiahnuť z nej patričné
konsekvencie. Aj ja som socialista, neni som však čer-
vený socialista, lež čierny socialista. Ctené shromaž-
denie! Asi desať rokov je tomu, že ako mladý vysla-
nec, vystúpil som na verejné dejisko a onedlho vypukol
veľký štrajk, štrajk v tehlárskych dielňach v Kőbányi.
Vyšol som ta s Lepsényim a chcel som sa presvedčiť,
či tam ozaj panuje tak hrozná bieda a či je to pravda,
že tam na robotníctve tak hrozné utlačovanie a krivdy
páchajú. Bo abyech pravdu vyznal, nechcel som tomu
celkom veriť a tak som vyšiel do tej tehelni. Fabrikanti
slyšali, že som tam, prijali ma veľmi pekne, radi vodili
ma po dielni, ukazovali mi stroje akožto veľké výhody mo-
dernej techniky, z týchto som ja ale ničoho nerozumel.
Tieto stroje neišly však samé od seba. Bol by som rád
videl, kde sú pri týchto pekných pecách a strojových
sieňach bydla robotníkov, bo mňa predovšetkým ľudia
zaujímajú, ktorí také srdce a takú dušu majú ako ja,
a medzi ktorými a mnou je snáď len ten rozdiel, že ja
mám menšiu a ľahšiu robotu a viacej času k roztr-
ženiu ako oni. Keď ma ta zaviedli, prišiel som do ta-
kej maštale, do akej svedomitý gazda ani svoje hovädo
nezatvorí, tu bývali ľudia v susedstve strojuých domov
a v horúčosti 36 grádov.

Išiel som potom medzi robotníkov, tu sa hemžil
ľud ako včely v kláte. Naraz som zbadal, že vodcovia
robotníkov shrňajú sa kolo mňa, nevideli ma radi a
začali sa vyhrázať preto, že medzi nimi chodím a vy-
pytujem sa o jejich trápeniach. Ja som ozaj bol tej
mienky, že tí robotnícki vodcovia vskutku nosia na srdci
záujmy robotníkov, že ich nevedú osobné záujmy a
hmotný zisk a že sa tomu tešia, keď im druhy človek
pomôcť chce v jejich biedach. Tu som však tomu pro-
tívné skúsil. Pobúrili proti mne ľud a ten sa začal vy-
hrázať. Vtedy vystúpili z množstva dvaja robotníci.
Títo povedali: «Veď je to náš človek, v našom záujme
chodí. naše dobré chce, neurážajme, lež obráňme ho».
Ja nemám v obyčaji báť sa a teraz bál som sa tým
menej, bo som tam našiel prvých socialistov kre-
šťanských.

Aká je z tohoto konsekvencia? Tá, že je veľká
chyba v kapitáli, lež ešte väčšia chyba že je vo vod-
coch robotníkov. Videl som z jednej strany nenasytenu
pažravosť za peňazmi, ktorá nechce obetovať niekoľko
halierov, aby ťažkému osudu robotníkov pomôženo bolo.
Z druhej strany skúsil som terrorismus robotníckych
vodcov, jejich hrozne sebeckto, ktorým zaslepení ne-
chcejú to trpeť, aby druhý človek bezžistne účinkoval
k dobrému ľudu, bo sa boja, že prídu o jejich dô-
chodky.

Zaoberať sa s biedou je pekná a vznešená vec.
Socialistický vodcovia nech to však nevyužívajú k
tomu, aby hľadali len svoje vlastné dobré a zabezpe-
čili si jejich osobné, hmotné výhody!

I keď teraz po 10 rokoch pomyslim si na tých

dvoch robotníkov, ktorí ma bránili, na tých dvoch socialistov kresťanských a pohliadnem na toto veľkolepé shromáždenie, to srdce moje radosťou oplýva.

Ešte raz ďakujem za srdečné a vrele uvítanie, ktoré reho stal som sa tu účastný. Okolnosti moje sú také, že nie dosť často navštíviť môžem túto spoločnosť. *Lež že s kresťanským robotníctvom spolu cítim, to nie slovami, lež skutkami dokážem.* (Hlučné ovácie a potlesk.)

Dr. Alexander Giesswein poďakoval sa rečníkom a všetkým prítomným za jejich pozornosť a zakľúčil shromáždenie.

Eucharistická processia.

Katolíci takmer z celej krajiny shromáždení v hlavnom meste, v prvý deň, v nedeľu o štvrtej hodine popoludní verejne zložili svedectvo svojho katolíckeho presvedčenia a vrelej úcty ku prevelebnej Sviatosťi Oltárnej takrečenu processiou eucharistickou. Dľa osvedčenia všetkých, čo svedkovia boli tohoto vznešeného pochodu, bol to objav, ktorý náboženským rázom a prikladným poriadkom vysoko vynikal nad všetky verejné pochody a hlboký dojem činil i na samých nevercov. Blízko osemdesiatisíc ľudí všetkých stavov a toho najrozličnejšieho zamestnania: vysokí hodnostári cirkevní a svetskí, úradníci, kupci, remeselníci, mládež vysokých, prostredných a ľudových škôl, spolky rozličného druhu, mnohé obce z ďaleka a z okolia, všetko veriaci a skutočne modliaci sa katolíci! Či možno pomysleť si vznešenejší obraz ako bol tento?

Processiu viedol pod baldachinom s prevelebnou Sviatosťou Oltárnou arcibiskup kaločský dr. Julius Városov. Z biskupov prítomní boli na processii: dr. Ottokar Prohászka, gróf Mikuláš Széchenyi, gróf Julius Zichy, Wolfgang Radnai a Ludvik Balázs. Z kresťanskej ľudovej strany boli tam vyslancovia: gróf Aladár Zichy, minister okolo osobnosti jeho veličenstva kráľa a predseda ľudovej strany, Štefan Rakovszky, podpredseda snemovne a ľudovej strany, pápežský praelát a ostrihomský kanoník Ján Molnár, Karol Henz, Béla Csitáry, dr. Alexander Ermszt, dr. Alexander Giesswein, Béla Nyáry, Jozef Farkas, Koloman Brestyenzsky, Mikuláš Zboray, Alexander Karácsonyi, Franc Csizmazia, pápežský praelát a kanonik ostrihomský Ján Csernoch. Prítomní boli ďalej: Pavel Jedlicska, vikár trnavský, vysvätený biskup Adolf Fetscher, biskup L. Várady, gróf Adolf Pongrácz, prépošt novomestský, kanonik Lénárd Lollok, Julius Vajdits, päťkostolský kanonik, Karol Kánter, opát-farár budínskeho zámku, Vincenc Stieber, opát-farár terezínskeho kostola a veľa iných kňazov z hlavného mesta a zo všetkých strán krajiny.

O štvrtej hodine boly najprv litánie v kostole vnútorného mesta a potom pohla sa processia nasledujúcim poriadkom: Najprv išiel Ústredný krajinský spolok katolíckych tovaryšov pod krásnou zástavou s obrazom Panny Marie; nasledovali potom: Ústav mladíkov Regnum Marianum; Kruh katolíckych mladíkov; Marianska Kongre-

gácia budínskych mladíkov; Ústredná Marianska Kongregácia; Spolok ochrany katolíckych učňov; Marianska Kongregácia peštianskych pánov; Marianska Kongregácia budínskych pánov; Ústav sv. Terézie; Ústav budínskych milosrdných sestier: Ústav Ranolderaa; Ústav anglických panien; Ústav Simora; Ústav sv. Margarety; Ústav sv. Srdca Pána; Ústav sv. Alžbety z Angyalföldu; Ústav Marie Alžbety; Ústav dobrého Pastiera; Katolícky spolok ženskej ochrany; Spolky sv. Vincenca; Ústredný spolok oltárny; Katolícke kruhy a tovaryšské spolky; Kollegium sv. Imricha; Cistereiti; Hlavnomestský a z okolia reholníci; svetské kňazstvo, zastupiteľstvá kapitúl; opáti, praeláti, biskupi, konečne Ján Bakács, farár vnútorného mesta s veľkou assistenciou a za tým s prevelebnou Sviatosťou Oltárnou pod baldachinom arcibiskup kaločský dr. Julius Városov. Za baldachinom stúpali: gróf Aladár Zichy, minister, Štefan Rakovszky, podpredseda snemovne a iní vyš spomenutí katolícki vítečníci. Za tým nasledovali robotnícke spolky a deputácie z mnohých strán krajiny. Obce: Budaörs, Budafok, Törökbálint, Vörösvár, Solymár, Pomáz, Soroksár, Dunabogdány dostavily sa so zástavami a s bandami.

Processia tiahla z kostola vnútorného mesta cez ulicu vacovskú na plac Franca Deáka a ztadiaľ cez okružnú cestu Karolovu a cez ulicu Ludvik Kossutha do fran-tiškanskeho kostola. Tu udeil arcibiskup Julius Városov požehnanie processii s prevelebnou Sviatosťou Oltárnou. Po odbavenej pobožnosti záverečnej v kostole vnútorného mesta ľud veriaci na tisíce shromáždený rozišiel sa v tichosti a jedenkaždý z týchto veriacich zaiste potešený a uspokojený v duchu, že pri vznešenej príležitosti tejto verejne vyznal vieru Spasiteľa.

Dalšie udalosti prvého dňa katolíckeho valného shromáždenia.

V nedeľu o 11. hodine predpoludním v spojení so VI. valným shromáždením katolíkov Uhorska odbavovala sa slávnosť «Kruhu katolíckych mladíkov». Tento kruh účinkuje v hlavnom meste už od 10 rokov. Cieľom jeho je mladíkov katolíckych, ktorí sa buď obchodu venujú, buď účinkujú ako súkromní úradníci, spájať v kruhu a kroz to chrániť ich pred nebezpečenstvom, aké skoro každému mladíkovi v hlavnom meste hrozí. Kruh tento mladým ľuďom, ktorí tu nikoho nemajú, nahradíť má jejich rodinný krb. A že kruh tento blahonosne účinkuje, svedčí to, že má prítomne už toľko členov, že sa do starých miestností už ani zmestiť nemohli. Zaopatřili sebe teda nové miestnosti, ktoré v prvý deň katolíckeho valného shromáždenia slávnostne posvätil biskup stolnobelohradský dr. Ottokar Prohászka. Večer o polosmej hodine boly v kruhu hudobné predstavenie, ktoré prítomnosťou svojou poctili: gróf Aladár Zichy minister, Adolf Fetscher vysvätený biskup, Georg Andor, správca primaciálnej kancelárie, gróf Peter Vay a mnohí iní.

«Pázmány, spolok krajinský katolíckych spisovateľov» v rámci VI. valného shromáždenia katolíkov Uhorska tiež v nedeľu predpoludním o 10. hodine držal za-

sadnutie. Na tomto prítomní boli: dr. Ottokar Prohászka, biskup stolnobelohradský, dr. Georg Andor, správca primaciálnej kancelarie, dr. Ján Csernoch, praelát-kanonik a krajinský vyslanec, dr. Ján Beliczky, Ludvik Cziklay, dr. Ján Dudek, Karol Erdösi, dr. A. Štefan Hannauer, dr. Franc Hanuy, dr. Karol Holczky, Pavel Jedlicska, arcibiskupský vikár trnavský, dr. Franc Kollányi, Štefan Komarik, dr. Akuzius Mihályi, dr. Anton Voller, Emil Maleszner, Pavel Paluscsák, dr. Alexander Tauber, dr. Alojz Wollenberg, dr. Jozef Vajó a dr. Vilhelm Zelliger.

Dr. Ottokar Prohászka, ako predseda presne o 10. hodine zahájil zasadnutie. Podpredseda Ludvik Cziklay predostrel na to osnovu rezolúcie, ktorú — keď ku nej z prítomných viacerí prehovorili — prijali i s odôvodnením a s tým o 11. hodine zakončilo sa zasadnutie.

«Kollegium sv. Imricha» je katolícky internát hlavných škôl. Ústav tento použil tiež príležitosť VI. valného shromaždenia katolíkov Uhorska a pod predsedníctvom grófa Jána Zichyho držal mimoriadne valné shromaždenie. Na tomto ustálené a prijaté boli rozvrhy nového stavania tohoto katolíckeho ústavu, ktorý nemalo prispievať ku vzbudeniu ducha katolíckeho v mládeži vyšších kruhov vzdelaných.

Označili sme týmto beh prvého dňa VI. valného shromaždenia katolíkov Uhorska. Opis druhého a tretieho dňa ako aj záverečné slávnosti uverejníme v nasledujúcom čísle.

POLITICKÉ CHÝRY.

Poriadok robotný snemovne.

Robotný poriadok budúci mesiac zasadnúť majúceho snemu vláda ustáli na ministerskej porade, ktorá sa tento týždeň vydržiavala. Na prvom zasadnutí snemu minister obchodu Franc Kossuth s inými návrhmi predostre aj zákonné návrhy o zabezpečení robotníkov a o slobodnej plavbe. Snem bude najprv pojednávať tieto návrhy a len potom príjde ku pojednávaniu rozpočtu na budúci 1907. rok.

Národný kruh.

Viacerých členov neblabej pamäti liberálnej strany na tom sa uznieslo, že si založia nový politický kruh pod veľavýznamným menom národného kruhu. Majú vraj už 173 členov a medzi tymato sú: gróf Štefan Tisza, Karol Hieronymi, Ladislav Lukács, barón Ernest Dániel, Max Falk a viacerí takýchto pánov. Stanovy už predostreli ku potvrdeniu. Uvidíme čo z toho bude.

Jasenná assentírka.

Úradný časopis oznamuje, že sa assentírka vojopovinných, padajúca na bežný rok, prevedie od 10. októbra do 30. novembra. Nariadenie zároveň oznamuje, že odobratí rekruti svoju aktívnu službu započnú dňa 31. decembra tohto roku.

Z CUDZOZEMSKA.

Rusko.

V záležitosti atentátu na letníka hlavného ministra Stolypina previedli prísne vyšetrowanie, z ktorého vysvitlo, že hrozný tento atentát, pri ktorom prišlo o život 60 ľudí a mnohí boli ranení, sriadila jedna židovka, ktorej meno len pozdejšie dajú svetu na známosť. Ruský cár i so svojou rodinou s koncom mesiaca navráti sa do Petrohradu.

V Rusku panujú ešte vždy nepokoje a vzbury.

Krajinskí vyslancovia kresťanskej ľudovej strany.

Koloman Brestyenzsky.

Volebný okres prievidský veľmi mnoho trpel pod liberálmi. Príčinou všetkých útrap týchto bolo len to, že ľud tohoto okresu od prvopočiatku pevne sa držal zástavy kresťanskej ľudovej strany. Vo všetkých zápasoch ale, ktoré kresťanské obyvateľstvo tak mesta ako okresu prievidského podstupil muselo s liberálmi, nemalo odvážlivejšieho, ohnivejšieho a pri tom spravodlivejšieho zastupiteľa a ochrancu, ako mu bol Koloman Brestyenzsky.

Koloman Brestyenzsky narodil sa v Prievidzi dňa 18. októbra roku 1864. a pochádza zo starodávnej rodiny zemanskej Brestyenzských de Brestyene. Po kresťansko-nábožnej výchove v domácnosti odbavil školy na gymnáziu previdzskom a venoval sa hospodárstvu. Od mladosti svojej však, najmä keď sa mu pošastilo za spoločnicu života obsiahnuť neunavene usilovnú a v každom ohľade vynikajúcu Karolu Weiser, venoval celý čas svoj slobodný verejným záležitostiam. Verejnú a blahonosnú účinnosť tohoto ver-

ného syna svojho mesta a opravdového priateľa ľudu označuje to najlepšie, že v tých najťažších okolnostiach politických bol rychtárom mesta. — Ačpráve zo stránky neprajníkov za jeho dobrodenia mnoho krivdy utrpel musel, v účinkovaní svojom predsa neustával. Tak je on doposiaľ svetským predsedom katolíckej miestnej autonómie, je on hlavný správca hospodárskej Banky, tiež správca a podpredseda horského komposesorátu, správca účastinárskej prievidskej fabriky súkennickej, je členom výboru ruskokato-

Koloman Brestyenzsky, narodil sa 18. októbra r. 1864, ableg. vol. okresu Privigye, stol. Nyitra.

lickeho ústavu k opatrovaniu chudobných, je členom výboru rímsko-katolíckej školskej stolice a rímsko-katolíckeho kruhu. Ako stoličný výborník použije na nitrianskom stoličnom dome každú príležitosť v záujme prievidzského ľudu. Neni preto divu, že voličia prievidzského okresu jednohlasne poctili dôverou Kolomana Brestyenského. Je on muž rovného a čistého charakteru, hlbokého náboženského presvedčenia a ako neohrozený bojovník za zásady kresťanskej ľudovej strany a bezžisťný priateľ ľudu navždy si zasluhuje oddanosti a dôvery voličov svojich.

Franc Buzáth.

Kresťanská ľudová strana mnoho musela bojovať od počiatku jej založenia. Nepriatelia kresťanstva spojenými silami oborili sa na túto jedinkú kresťansko-politickú stránku. I keby stránka táto, ktorá výlučne ku obrane cirkve a práv utlačeného ľudu založená bola, nebola mala víťečných vodcov a bojovníkov, zaiste by bola musela zaniknúť a ľud kresťanský a cirkev katolícka boli by ostali bez obrancov a zastupiteľov, ako korisť nepriateľov ľudu a kresťanstva.

V radoch neohrozených bojovníkov kresťanskej ľudovej strany vážne miesto zaujíma Franc Buzáth, ablegát volebného okresu Rum v stolici Vas. Narodil sa dňa 3. decembra roku 1857. v Beregszászi. Otec jeho, súc lekárnikom, aj syna svojho vychoval a venoval k tomuto povolaniu. Franc Buzáth, keď na vysokých školách v Budapešti medzi kresťanskou mládežou veľmi spasonosne a blahodarne účinkoval, už v 19 tom roku veku svojho zložil zkúšky a obdržal diplom lekárnický. Po smrti svojho otca ako 24 rokov starý prevzal sám lekáreň a potom začal sa zaoberať sa aj s verejnými záležitosťami. Politické účinkovanie svoje začal tým že sa prihlásil ku kresťanskej ľudovej strane. S programom tejto strany už od roku 1896. zastupuje volebný okres Rum. Ako zbehlý rečník a vo všetkých politických vedách vzdelaný,

Franc Buzáth.

narodil sa 3. decembra 1857., ablegát vol. okresu Rum. stol. Vas.

Franc Buzáth je ozdobou kresťanskej ľudovej strany, ba aj parlamentu uhorského.

Dr. Ján Csernoch.

Mimoriadnymi vlohami a srdcom, ktorému niet páru na svete, nadal Boh víťečníka kresťanskej ľudovej strany, ktorý vzal na seba tú ťažkú úlohu, aby zastupoval na sneme krajinskom svoje vlastné rodisko, volebný okres totižto skalický.

Bola toto veľká obeť, ktorú tento neohrozený člen kresťanskej ľudovej strany doniesol nielen svojmu rodisku, lež i celému ľudu kresťanskému. Nie túžby po hodnostach, lež úprimná oddanosť ku cirkvi a bezžisťná láska ku tej hrudi, na ktorej sa narodil, viedly tohoto verného sluhu Božieho, aby opustil pokojný život, spojený s vysokými hodnosťami jeho cirkevnými a vystúpil na verejné bojište zápasit za práva cirkve a ľudu kresťanského. — Cirkev rímsko-katolícka a ľud kresťanský nemajú aj neohrozenejšieho a stálejšieho bojovníka, ako aj horlivejšieho zastupiteľa, ako je dr. Ján Csernoch.

Dr. Ján Csernoch narodil sa dňa 18. júna roku 1852. v Skalici.

Po odbavení škôl gymnázialnych poslaný bol na bohoslovie do Viedne, kde stal sa doktorom theologie. Roku 1874. vysvätený bol za kňaza a ako kaplán účinkoval blahonosne najprv v Radošovciach, potom v Budíne a napokon v Budapešti v Tereziove. Z tadiaľto roku 1879. povolaný bol za profesora bohoslovnia na seminári ostrihomskom. Účinkovanie jeho na poli vyučovania netrvalo dlho, bo už roku 1880. vymenovaný bol za cerinioniána a roku 1881. za sekretára hlavnej svätej stolice ostrihomskej. Onedlho ostal sekretárom knieža-primasa a správcom primaciálnej kancelárie. Roku 1887. jeho veličenstvom vymenovaný bol za dvorného kaplána a neskôršie pápež poctil ho hodnosťou titulárneho pápežského komorníka. Roku 1888. vymenovaný bol za kanonika hlavnej kapitule ostrihomskej. Roku 1890. stal sa opäť schavnickým. Posledne vymenovaný je za archidiakona hlavnej sídelnej baziliky v Ostrihome. — Dr. Ján Csernoch, ako správca kancelárie primaciálnej, u boku preblahej pamäti kardinála knieža-primasa Jána Simora, blahonosne vplýval na správu arcibiskupstva ostrihomského. Pri tom zaoberal sa so spisbou cirkevnou a spisy jeho vo veľkej vážnosti a úcte stoja v kruhoch vedeckých.

Dr. Ján Csernoch vyniká nielen životom kňazským dľa srdca Božieho a zaslúženou za to odmenou vysokými hodnosťami; nadaný je on od Boha nielen vlohami mimoriadnymi, lež i srdcom plným milosrdenstva a čistou láskou k utlačenému ľudu. Pri tom ale nehonosí sa veľkými dobrodeniami svojimi. Koľko obetoval ku osvete ľudu svojho okresu, to najlepšie vedia jeho voličia. Keď teda povážime veľké cnosti kňazské a občianske tohoto o celé kresťanstvo veľa zaslúženého ablegáta, musíme prísť k tomu nezvratnému presvedčeniu že by sa hroznej nevdachnosti dopustil ľud, keby sa kedy od neho odvrátil.

Dr. Ján Csernoch,

narodil sa 18. júna r. 1852., ablegát vol. okresu Szakolcza, stol. Nyitra.

Skalický okres volebný nikdy nemal ani mať nebude za-slúženejšieho, horlivejšieho ablegáta, ako mu je pápežský praelát a opát kanonik ostrihomský, dr. Ján Csernoch, ktorý ho tak svedomite zastupuje.

BESEDNICA.

Poučné rozprávky.

Ani jedna dedina na celom širom svete nemala taký zlý chýr, ako Krivá. Kto sa stretnul dakde v poli alebo na hradskej s Krivňanom, prežehnal sa a do Božích rúk odporúčal svoj život, lebo bol istý, že zle pochodi. Koho v Krivej nenabíli alebo neobkradli, ten smele mohol ísť aj medzi divochov, nič sa mu nestalo.

Že prečo bola Krivá tak zlopestná?

Dost ľahko preto, lebo býval v nej veľmi chudobný ľud. Toto by ešte nebolo bývalo najhoršie, veď aj inde bývajú chudobní ľudia a nezbiľajú. Horšie bolo, že Krivania boli náramne daromní, keď aj babrali voľačo na poli, to robili len preto, aby hladom neumreli a aby mali začo piť. A tak čo s prácou nevedeli dosiahnuť, chceli to dostať s krádežou. Čo Krivan zazrel, to ruka jeho nenechala tam. A tak jedon hriech plodil druhý a Krivania prišli do toho najhoršieho chýru. Súdy s nikým nemali toľko roboty, ako s nimi a žaláre nikto neznal tak dobre, ako oni.

Ale to nebolo všetko, lebo Krivania nielen naničhodní, ale aj bezbožní boli. O tom svedčil aj ich kostol. Ako čo by sám sa bol haňbil za tento bohaprázdný ľud, volaako k zemi sa chýlil. Lebo načo má stáť, keď aj v nedeľu a v deň sviatočný je prázdny? Veď nech nenie kostolníka, neviem kto by bol počúval svätú omšu? Ale kostolník preto nebol taký, akí tí ostatní boli, lebo prišiel z Barinca aj s pánom farárom, kde spolu slúžili Všemohúcemu. Aj bolo znať na ňom, že inde ho kolísali a nie v Krivej. On bol kostolníkom, ministrantom, zvonárom, spevárom, aj hrobárom. Z Krivanov ani jedon sa nechcel chytiť na to. Tí len čertu slúžili. Židák Mandl im bol viac, ako Boh sám. Za tohoto boli by sa rúbali, len nech dá trochu toho smradu, ale pre Boha nemali ani «Otčenáša». Síce mnoho mal v tom Mandl, že boli Krivania takí planí, veď on ich posmeľoval, aby nedali nič na farárove reči. On bol ich kazateľom, keď mal na posmech omšu, spoveď, krst a všetky sviatosti. On ich povzbudzoval ku krádeži a všetky ukradnuté veci on skupoval, pravda za tú čertovicu.

Aký bol kostol, tak ošarpaná bola aj škola. Ale veď načo im je? Detiská nechodia do nej, ani by ich nemal

kto vyučovať, veď učiteľ dávno ušiel odtiaľ, ináč chudáčisko bol by hladom umrel.

V takomto položení našiel Krivú nový pán farár: Pavel Prísny.

Tiež musí požehnávať biskupa, že ho sem poslal, medzi týchto lotrov. Čo si počne s nimi? Síce biskup už vopred mu povedal, že s akým ľudom bude mať do činenia a prečo ho posielal do tej dediny.

— Synu môj, ty snáď obrátiš na dobrú cestu ten ľud. Si človek pevnej vôle a vieš zachodiť s ľudom. Chod ta. Obrábaj tú s burinou zarastenú zahradu a ak očistiš ju, budeš mať za to veľké zásluhy pred Bohom.

Pán farár tak počal, ako mu biskup nakladal. Dal sa on do tej buriny, ale čo, keď to bol samý bodliáč, ktorého dotknúť sa nemohol.

Proboval on všeličo. Neustával v práci, ale veru namáhanie jeho bolo daromné. Navzdychal sa chudáčisko a neraz veru aj päsťe stiskal. Veď ten ľud nebol hoden iného, len ho pohľušiť.

Pán farár neuspokojil sa len s kostolom, veď ta mimo starých báb iný aj tak nechodil, aj tie viac klebetily, ako sa modlily, lež chodil z dom do domu ako opravdový apoštol, učil, napomínal, káral, posmeľoval, napomáhal ľud. Sľuboval dobrým nebe, zlým peklo, ale to všetko neosožilo. Krivania to hovorili, čo nás tam po farárovom nebi, však my máme nebe u Mandla, peklo ale v Illave a v Leopoldove.

Darmo žobral pán farár na opravu kostola a školy, Krivania nedali na to ani haliera. Ešte dobre, že nechytli sekeru na páňka.

On ale nepopustil. Organista nemohol vydržať, on zostal, lebo pevne veril, že tieto pekelné pomery nemôžu na veky tak trvať. Musí sa premeniť ľud a musia pomínuť neporiadky. Bolelo ho srdce, keď videl ten dopoli porúcaný kostol, tým skrúšenejšie modlil sa k Bohu, aby bol milostivým, aby spravil zázrak a aby napravil tento naničhodný ľud.

Boh ale nespravil zázrak k vôli páňkovi. Nič sa nepremenilo. Nepozostalo iné, ako požiadať páňka biskupa, aby on pomohol.

Aj pomohol. Ešte v ten rok dal napraviť jak kostol, tak aj faru. Ba ešte aj náradie obnovil. Poslal také krásne a drahé kalichy, ornáty atď., že srdce páňka farára až tak jasalo od radosti. Všetko toto zložené bolo na fare v železnej truhle. Vedel pán farár s akými ľuďmi má robotu, preto sa obával v kostole nechať tie drahé a krásne veci...

Bola zima. Tmavá tma sa uvalila na dedinu, sňah padal a silný vetor duňal. Tak okolo pol noci neobyčajný šuchot zobudil páňka farára.

Načúval. Tak sa mu zdalo, že v pokladnici šuchoce. (V tej izbe, kde držal kostolné veci).

Vskutku, tam chodil volakto.

(Dokončenie nasleduje.)

Kreštania katolíci, čítajte len dobre našské knihy a časopisy!!

CHÝRNIK.

Zdravotný stav kráľa. Z Işlu oznamujú, že jeho veličenstvo kráľ už nemá veľkú náchtu, ale chvíľami ešte pokašľava. Vrátil sa už do Schönbrunnu.

Kráľ v Prahe. Časopisu N. W. Tagblatt oznamujú z Prahy: Rakúsky ministerský predseda barón Beck pred jednou deputáciou vyslovil sa, že jeho veličenstvo kráľ ako v každom roku, tak i tento rok za dlhší čas pobaví sa v Prahe, kam ale odcestuje len začiatkom decembra po zasadnutiach delegácii a nie v októbri, ako bolo ustálené, lebo počas zasadnutí delegácii kráľ zdržovať sa bude v Budapešti.

Knieža-primas v Budapešti. Kardinál knieža-primas Klaudius Vaszary v sprievode svojho tajomníka kanonika Marka Bergera z Ralatonfüredu vrátil sa do Budapešti. Knieža-primas, ktorému letovanie veľmi osožilo, za dlhší čas ostane v hlavnom meste.

Vytvorenie staviteľských robotníkov. Minulý týždeň priemyselný sbor staveľských majstrov za neplatnú vyhlásil tú smluvu, ktorú vlani v apríli uzavreli staveľskí majstri a robotníci s garanciou vlády. Staveľskí majstri sa odvolávali na to, že robotníci túto smluvu nezadržali, lebo sriadili americký bojkott, to jest pracovali len na oko a preto minulý týždeň všetkých robotníkov prepustili. Priemyselný sbor staveľských majstrov na to ustálil nové podmienky, ktoré sa asi srovnávajú so starými podmienkami a len v tom sa líšia od nich, že staveľskí majstri za ustálený plat žiadajú od robotníkov ustálenú prácu. Priemyselný sbor vyzval potom murárov, aby tí, ktorí prijmu nové podmienky v pondelok 17. septembra začali pracovať.

No robotníci, ktorí v nedeľu dňa 16. septembra vydržovali v mestskom lesiku shromaždenie, nové podmienky neprijali a v pondelok len veľmi málo murárov začalo pracovať. Krem toho predseda shromaždenia Jozef Váczi upravil na priemyselný sbor prípis, v ktorom sa pýta, či je priemyselný sbor ochotný starú smluvu nechať v platnosti a všetkých robotníkov prijať späť do práce.

Členovia priemyselného sboru ale tento prípis nechali bez odpovede a vo štvrtok dňa 20. septembra sa síšli na poradu, na ktorej jednohlasne uzavreli, že všetkých staveľských robotníkov vytvorila z práce a v sobotu prepustia i tých murárov, ktorí za nových podmienok chceli pracovať. Členovia priemyselného sboru na porade uzavreli aj to, že vyzvú aj stolárske, zámočnícke, mazačské a maliarske priemyselné sbory, aby sa pripojili ku uzavretiu staveľských majstrov.

Vo štvrtok dňa 20. septembra vydržovali poradu aj tesárski majstri, ktorí asi pred 10 týždňami vytvorili z

práce svojich pomocníkov a uzavreli, že aj oni sa pripoja ku uzavretiu staveľských majstrov. To isté robia aj kamenárski majstri.

Staveľskí majstri o tomto uzavretí upovedomili aj viedeňské a berlínske staveľské družstvá s tou prosbou, aby budapešťianskych murárov neprijali do práce.

Administratívny výbor stolice trenčianskej minulú dni vydržoval svoje riadne mesačné zasadnutie, na ktorom predsedal nadžupan dr. Valér Smialovszky. Na zasadnutí správca finančnej direkcie oznámil, že predoslého mesiaca dal preskúmať daňové úrady v Trenčíne a vo Veľkej Bytči a že v obidvoch úradoch našiel úplný poriadok. V záležitosti defraudácie v bánovskom daňovom úrade vyšetrovanie sa už skončilo a zistené bolo, že správca daňového úradu Alfons Havassy pre nedostatočné kontrollovanie defraudoval 6648 korún 25 halierov, následkom čoho tak proti nemu, jako aj proti kontrollórovi zavedené je disciplinárne vyšetrovanie. Všetky dane sú už vyrúbené. Dane v auguste neexekvovali, ačkoľvek dobrovoľne zaplatili o veľa viac dane než predtým. — Kráľovský škôldozorca podal zprávu o svojom účinkovaní; v Zay-Uhrovci vyjednával v záležitosti ďalšieho udržania tamojšej občianskej školy a v Bánovciach v záležitosti preloženia tejto školy do Bánoviec. Obidve zápisnice predostreté boli ministrovi, ktorý v záležitosti školy rozhodne. Škôldozorca vyjednával ďalej v Žiline v záležitosti postavenia jednej štátnej občianskej školy pre dievčence a svoju zprávu tiež predostrel ministrovi. Minister výučby pre trenčiansky učiteľský internát vyasignoval 2000 korún ročitej podpory, za čo mu výbor vyslovil svoju vďaku. — Dľa zprávy stoličného hlavného lekára zdravotný stav obyvateľstva stolice trenčianskej v mesiaci auguste bol prajný. V Hornom Srní vystúpily osýpky, oproti tomu v Nemšovej prestaly. V Kšínnej a v Dolných Našticiach zúrila červienka. Kde-tu onezdraveli ľudia aj na difteritis a na iné chytľavé nemoci. — Dľa zprávy stoličného hlavného zverolekára zdravotný stav dobytka bol dosť prajný; chytľavé nemoci už nezúria tak veľmi a miestami prestaly, oproti tomu kde-tu vystúpily. Jarmoky boli valne navštevované a ceny lichvy boli vysoké. Z považsko-bystrického okresu ošípané neslobodno vyvážať do Austrie. Hlavný zverolekár Jozef Cseh preložený je do Prešporuku; jeho miesto zaujal Anton Szabó. Kráľovský fiškál oznámil, že vo väzení fiškálátu zavreté je 61 ľudí. — Zatým vybavené boli bežné záležitosti, po ktorých sa zasadnutie administratívneho výboru skončilo.

Svätokrádež. Minulé dai v noci neznámi páchatelia vlámali sa do rímsko-katolíckeho kostola v Starom Budíne. Opovázliví vlamači ozbíjali všetky skrinky na milodary, krem toho ukradli tri zlaté srdiečka, ktoré visely pred obrazom Matky Božej. Vlmači chceli vylámať aj tabernakulum, ale to sa im na šťastie nepodarilo. Policia zistila, že zlodeji na severnej časti kostola výskriabli sa na strechu zákrstia a potom ztadiaľto vnikli dnu do kostola, kde vyrabovali skrinky na milodary. Policia podľých vlamačov energične stopuje, ktorí neuđu zazlúženému trestu pre spáchanú krádež.

Chýry zo Spiša. Do Nižných Ružbach vyvolili za učiteľa Rudolfa Székelya, dosavádneho učiteľa richvaldského. — V Kežmarku sa dňa 12. septembra v noci ešte neznámi zlodeji vlámali do sklepu hodinára Rudolfa Emericyho a ukradli zlaté hodinky, retiazky a iné drahocenné veci v cene asi 10.000 korún. — Spišský biskup dňa 9. septembra v Hundorfe posvätil nový oltár Lurdskej Panny Marie a birmoval 150 dietok. Tam odtiaľ šiel do Podolinea, kde farára, kostol, kláštor, školy a mestský dom navštívil. Na zpiatočnej ceste pozrel si v Kežmarku kaplnku Thökölyiho zámku. — V Spišskej Sobote sa dňa 5. sept. Emil Valther, študent univerzity v rieke Poprad utopil. — V Šmeksi bolo do 9. septembra 4077 osôb, v Tátralomnici bolo do 8. septembra 1285 osôb, v Tátrašzéplaku bolo do 6. septembra 1430 osôb. — V Kežmaku na ostatnom jarmoku predal jeden gazda zo Strážek jeden pár volov za 1300 korún. Statok má teraz u nás neslýchane vysokú cenu. — V Bethlanovciach zoštatnili katolícku školu. Teraz je už desať štátnych škôl v našej stolici. Ľudia, kedy už uznáte, že škola je sestra kostola a že na katolícku školu tak iste, tak vďačne máme obetovať, ako na kostol, ba v terajšom čase ešte viac na katolícku školu. Neoddávajte vaše katolícke školy, ale rautujte ich zo všetkou silou a obetou! Čija je mládež, toho je budúcnosť! Keď svoje katolícke školy ľahkomyselne oddáme štátu, ktorý ani vieru, ani Boha nezná, ľahko prídu i u nás na cirkev katolícku také presmutné pomery, aké sú teraz vo Francúzskej. — Rozpočet našej stolice na rok 1907. je nasledujúci: výdavkov má byť 292.251 korún 97 halierov a príjmov len 267.189 korún 79 halierov. — V obci Szepesremete tak kopnul kôň kočiša Jura Gotfrieda, že zaraz skončil. — V Novej Vsi dňa 18. septembra jedna stodola zhorela. — Do Novej Lubovne vyvolili na uprázdnenú rímsko-katolícku učiteľskú stanicu slečnu Zuzannu Sztanko, diplomovanú učiteľka v Čarnagury. — Už od dvoch týždňov ustavične padá u nás a treba by nám bolo ešte aj dobrého času, lebo zvlášte v Magure ešte mnoho ovsu je von, aj na otavy a na konečiny potrebné by bolo pekného času. Následkom dlhého dažďu je škoda veľká; zemiaky hnijú. — Podhradský slúžny menom Zoltán Saárossy dňa 15. septembra mal sobáš so slečnou Alžbetou Nagy v obci Felsőábrány. — Na ruskinovskom chotáre jeden vlk roztrhal štyri ovce.

Žena — rychtárom. Z obce Ránk (st. abaujtoranská) všetciia dospeli mužskí vysťahovali sa do Ameriky. Krem žien ostaly doma len deti a mrzáci. V obci tieto dni previedla sa rychtárska voľba a pretože mužského kandidáta nebolo, ženská bola zvolená za rychtára.

Hromadné vysťahovanie. Z Trenčína píšú, že v auguste tohto roku pýtalo si passy do Ameriky 259 mužských a 68 ženských. V prvej polovici septembra vydali 86 passov, zväčša silným mladíkom. Väčšia časť vysťahovalcov preto ide do nového sveta, lebo ich ku tomu povzbudzujú v Amerike už žijúci známy a pokrevní. Následkom hromadného vysťahovania v stolici trenčianskej je málo pracovnej sily.

Vlámanie. Prešporská polícia upovedomila budapeštiansky hlavný kapitanát, že do kancelárie prešporskej agentúry Dunajskej paroplavebnej spoločnosti a do Udvarokvo hostinca neznámi zlodeji sa vlámali a na obidvoch miestach ukradli väčší obnos peňazí. Páchatel je asi 35-ročný, vysoký, chudý, do robotníckych šiat odený človek, má červenasté vlasy a fúzy. Pred vlámaním založil ženské hodinky, na ktorých bol monogram: T. R. 1900. Vlmača polícia stopuje.

Assentírky v stolici trenčianskej odbývať sa budú v nasledovnom poriadku: Dňa 29., 30. a 31. októbra v Žiline, predvolané je 911 vojopovinných; dňa 2., 3. a 5. novembra na Čaci, predvolané je 960 vojopovinných; dňa 6., 7. a 8. novembra v Kysuckom Novom Meste, predvolané je 940 vojopovinných; dňa 9. a 10. novembra vo Veľkej Bytči, predvolané je 680 vojopovinných; dňa 12., 13. a 14. novembra v Považskej Bystrici, predvolané je 704 vojopovinných; dňa 15., 16. a 17. novembra v Púchove, predvolané je 692 vojopovinných; dňa 19., 20. a 21. v Illave, predvolané je 550 vojopovinných; dňa 22., 23. a 24. novembra v Trenčíne (okres), predvolané je 940 vojopovinných; dňa 26. novembra (mesto), predvolané je 61 vojopovinných; dňa 28., 29. a 30. novembra v Bánovciach, predvolané je 553 vojopovinných.

Oheň. Z Prešova oznamujú, že v obci Vörösvágás tieto dni pustošil veľký oheň, zhorelo 25 domov a veľa pobočných stavísk.

Nešťastie v žilinskej celulosovej fabrike. Trenčiansky kráľ. fíškál dr. Ivan Markovics v sprievode trenčianskeho priemyselného dozorcú Gejzu Hoóra minulé dni prišiel do Žiliny, aby v záležitosti v celulosovej fabrike udavšieho sa nešťastia previedol vyšetrovanie. Cieľom ustálenia príčiny smrti mrtvolu jedného robotníka žilinskí lekári dr. Alojz Hammersmidt a dr. Armin Glasel pitvali. Varič Jozef Čiglár, ktorý nešťastie zapríčinil, je veľmi chorý.

Lapená zlodejská banda. Budapeštianska polícia zatkla jednu z mladých lapajov pozostávajúcu zlodejskú bandu. Zlodeji navštevovali byty na prizemí, do ktorých vchádzali cez otvorené okná. Odovzdali ich súdu.

Kto na svoj majetok

záložnú požičku mieni si vypožičať, tak nech sa s dôverou obráti ku «Kisbirtokosok Országos Földhitelintézet» Budapešt, V. ker., Géza-utoza 2. (svoj dom). Tento ústav dáva tak malú ako aj veľkú požičku, preto aby bolo spomoženo stredno- a malo-hospodárom. Pre toto požičky už od 300 korún dáva. Kto veľké úroky prinútený je od jeho dlhu platiť, tomu náš ústav s lacnou požičkou ľahko môže pomôcť na jeho farechách. Predošlých veriteľov tento ústav s touto požičkou vyplatí, a za lacné peniaze odpravi všetky tie prekážky, ktoré sú s dávaním tejto požičky spojené. — Požičky sa do poly ceny majetku môžu zplácať na 15, 22, 25, 33 1/2, 34 alebo 50 rokov. — Keď dlžník poriadne platí, ústav náš požičku nemôže vypovedať, ale dlžník svoje dlhy bárstedy, lebo v celkosti alebo v čiastkach bez všetkých pobočných výdavkov môže si splatiť. — Ústav tento dáva záložné požičky na 5% a na 4 1/2 % tové požičky bez všetkého ztiahnutia v hotových peniazoch vyplatí. — Ku cieľom parcellovania povoluje ústav do 2/3 ceny veľmi pohodlné požičky. Zvláštné vysvetlenia podavame zdarma.

Prenasledovanie okolo sveta. Z Londýna oznamujú, že v Austrálii v štáte, menom Nový-Južný Wales istý Shaw oškodil vládu o veľkú summu peňazí. Dozorca tajných policajtov v Sidney, menom Hickey umienil si, že Shawa, ktorý medzi časom opustil Austráliu, vystopuje a chytil. Stopy ho viedly najprv do Kalkutty (Predná India), kde sa dozvedel, že Shaw odtiaľ ušiel do Francúzska. Tajný policajt pospiechal teda za defraudantom do Francúzska, vtedy ale Shaw už ušiel na Kanárske ostrovy. Hickey aj tu šiel za defraudantom, no omeškal sa, lebo Shaw medzi tým ocestoval do Hollandska, odtiaľ preplával do New-Yorku a konečne došiel do Santiaga (republika Chile), kde si potom odpočinul. Tajný policajt mu bol všade za päťami, konečne v Santiagu ho dohonil a chytil. Odtiaľ ho dovedol do Liverpoolu a teraz odcestuje s ním do Austrálie.

Hrozná železničná katastrofa. Z Londýna oznamujú, že v štáte Okahama v Spojených Štátoch severoamerických udalo sa hrozné železničné nešťastie. Jeden expresný vlak kanadskej Pacific-železnice, pozostávajúci z jedenásť vozňov, minulé dni pri meste Dover jachal cez most nad riekou Cimaro, ktorá následkom pršíek bola rozvodnená. Keď vlak dojachal na most, tento sa srútil a desať vozňov vlaku spadlo z 30-metrovej výšky do rieky. Na vlaku cestovalo asi 120 ľudí, ktorí vyjmúc jedného Nemca všetci zahynuli. Do dňa 17. septembra vytiahli z rieky 40 mrtvol.

HOSPODÁRSTVO.

O bránení.

Brány tak máme považovať ako doplnok pluhu, lebo s nimi zdokonalíme prácu pluhu. Zdáme je, že tenké korieňky ľahko si kľiesňa cestu do sypkej pôdy, kde sa rozrastú, zpevnia, skrze čo rastlina bujnejšie rastie a skorej premôže svojich nepriateľov, t.j. chrobač a burinu. Dobrá práca zaspôsobí bujný zrast a hojnú úrodu. K tejto príspeje zúčastky aj bránenie.

Mnoho razy stane sa, že s oraním nedáme pôde tú ústrojnosť, ktorú požaduje prirodzenosť rastliny, pod ktorú sme zem poorali, lebo snáď sme sa opozdili s oraním, alebo čo je ešte horšie, nerobili sme to v priaznivom čase. Ale nech je ako chce, po oraní, čo by bol aj ten najlepší čas, vždy zostanú hrudy, ktoré pomrvia a so zemou smiešať je povolaním brán. Preto neviem si pomysleť gazdu a hospodárstvo bez brán.

Cieľ bránenia je aj to, aby sme s tým udržali aj vlhkosť zeme a prekazili prílišné vyparenie mokrosti, ďalej, s bránením napomôžeme zmiešanie rozličných častí pôdy a ich sypkosť. Je pravda, že nepodari sa nám to vždy, ani nech nemyslí hospodár, že čím viackrát po-

bráni zem, že tým lepšie dosiahne spomenuté prednosti. Nezávisí to jedine od brán, lež viac od pôdy, z čoho nasleduje, že melnistú zem netreba viac ráz brániť. Ba naopak, takúto pôdu treba zhustiť, aby sa rastliny nepováľaly. Hustú a viazanú zem dobre je viac ráz pobrániť, ale musíme byť ohľadom na čas, na zralosť pôdy a na burinu. Brániť vtedy treba, keď je zem dostatočne vlhká. Nesmie byť ani veľmi mokrá ani vyschnutá, lebo v oboch pádoch márnú prácu konáme, ba viac škodíme s tým ako chosníme. Zuby brán širokú brázdú fahajú, vyškľbnutá burina znovu pustí korene, človek a statok došliapu zem, ktorá po tomto čím skôr vyschne. Keď ale suchú zem bránime, celá práca nenie iné, ako mordovanie statku. Brány len skáču po suchých hrudách, ale ich nepomrvia. Najlepšie je zem zaraz po oraní brániť, lebo vtedy najskôr sa pomrvia hrudy. Hospodár pri tom ukáže svoju schopnosť a rozumnosť, keď uhádne ten čas, kedy popraví zem svoju najlepšie a kedy bráni úspešne. Lebo s bránením nielen hrudy pomrvíme, lež bránime pred a po siati, aby sme s tým zem vyhladili, zrno zakryli, burinu vykántrili, kôru zeme roztkli, konečne s bránením lúky čistíme z machu, vyrovnáme krince atď. Pred siatím len vtedy bránime, keď chceme drobné semä siať alebo keď mašinou sejeme. V prvom páde preto, aby semä nepadlo hlboko pod zem, v druhom páde preto, lebo s bránením vyrovnanej zeme siatie bude rovnejšie. Kto rukou seje, ten len po siati bráni, s čím semä zemou zahrabe.

Obyčaj je oziminy na jar pochodiť bránami, jedno preto, aby s tým burinu pleli, po druhé preto, aby dopomohly rastliny k bujnému zrastu. Istá vec je, že menej rozumný hospodár na to tú námietku robí, že s tým škodíme siaťu, lebo ho vyšklbeme. To nič nerobi, keď sa to tu i tam stane, tým lepšie a rýchlejšie bude ono rásť, lenže túto prácu nech gazda sám koná a nie nerozumný paholok.

Po častejších prškach dostane zem kôru, ktorú slabá rastlinka nevládze prelomiť a tiež vzduch nedostane sa k jej korieňkom. Tomuto s bránením odpomôžeme.

Konečne nielen role, lež aj lúky treba brániť. S tým ich popravíme a zdvihneme ich úrodnosť. Konajme to počiatkom jara, aby sme očistili lúky od machu, ktorý udusuje trávu a aby sme vyrovnali krince. Poznamenám aj to, že kde len možno, bráňme na križ, lebo s tým práca naša bude dokonalejšou. Všetko závisí od stroja. Čím sú bráni dokonalejšie, tým je lepší výsledok. Každý zub brány musí osobitnú brázdú fahať na rovnej zemi. Nie sú teda dobré také brány, kde viac zubov v tej istej brázde chodí. Zuby nech sú silne zapravené v rámoch a nech sú napred zohnuté, lebo vtedy hlbšie viaznu dnu do zeme a dokonalejšiu prácu konajú. Železné brány sú trvácnejšie a pomaly vytisnú drevené. Nech si každý hospodár zaopatrí čím lepšie brány a nech nešahuje dať za ne peniaze, lebo s dobrým strojom len vyhrá. *Gazda.*

Slovenská ľudová strana je čisto luteránska. Varujte sa jej starí ľudáci!

DOPISY.

Letanovce.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Mnohovážny Pán Redaktor!

Prosím o uverejnenie tohto môjho dopisu v našom milom «Kreštane».

Štyri roky sa už pominuly, čo som žiadneho dopisu nezdalil v «Kreštane». Voláko som utíchnul a veru ani sám neviem prečo, kdežto len teraz vidím a uznám, že som to predsa nemal urobiť. Ale nech je čokoľvek príčinou môjho mlčania, ja myslím, že za to moje riadky uverejnené budú nielen z tej príčiny, že oni budú interesovať čtených čitateľov, lež aj z tej príčiny, že to — čo chcem opísať — je niečo znamenitého a pamätihodného, čo sa dňa 9. septembra, totižto na sviatok mena Preblahoslavenej Panny Marie blízko Letanoviec na takzvanom «Kláštorisku» udalo.

V tento deň naša letanovská farnosť mala veľkú slávnosť, ktorú nielen naši farníci, lež aj iní pobožní veriacy z druhých farností s radosťou a túžobne očakávali. Nebesá samé sa radovaly tejto slávnosti, lebo krajšieho a príhodnejšieho počasia ani sme si nemohli žiadať. ako sme vtedy mali. A čo to bola za slávnosť? — pýta sa niekto. Bola to posviacka jedného kríža na jednom vysokom vrchu, ktorý asi na 1½ hodiny z Letanoviec za čarokrásnym Hernádom leží a menuje sa «Kláštorisko». Tu prebývali za starých časov karthausianski reholníci.

Jako niekdy Ježiš Kristus po poslednej večeri so spevom a v sprievode svojich verných vyšiel na horu Olivetskú do Gethsemanskej zahrady, aby sa tam oboznámil s mukami, s krížom: tak aj my podobne tej malej rodinke dňa 9. septembra ráno po odbavení sv. omše vo farskom kostole pod vedením nášeho prevelebného pána dekana a farára spievajúc litanie všetkých svätých, vyšli sme na «Kláštorisko», ktorý teraz v rumoch leží, totižto na tento vysoký vrch, ktorý tiež podobný je zahrade Gethsemanskej, aby sme tam pod krížom v trápení našom sebe oddýchli a sebe svoje útočisko hľadali.

Je pravda, že v našej farnosti je už mnoho krížov vystavených, ale na «Kláštorisku», o ktorom ja v tomto časopise písať chcem, ešte nikto žiaden kríž nevystavil. A predsa čo sa stalo?! Keď pán dekan — náš starostlivý duchovný otec — ostatný raz kríž posviacal, vtenkrát podotknul, žeby slušné bolo aj tu na tomto «Kláštorisku» — na tomto svätom mieste jeden pomník — jeden kríž postaviť, aby sa pamiatka na to sväté miesto obnovila. A ajhľa, slová jeho nepadly na neúrodnú pôdu, lebo povzbudily srdcia dvoch nábožných manželov, a síce Martina a Kataríny Petrek, našich spoluobčanov letanovských a dali vystaviť na tento vrch, odkiaľ sa pre-

krásny výhľad otvára našim očiam, jeden kríž na svoje útraty z úcty a povďačnosti ku Kristu Ježišu za tie pre-mnohé dobrodenia, ktoré im každodenne preukazuje a že ich na tele i na duši ochraňuje.

A tento, na tomto už od dávnych časov opustenom vrchu, totižto na «Kláštorisku» vystavený kríž posvätil náš pán dekan a oddal ho verejnej úcte. Po posvätení kríža potom držal jednu krásnu a vzletnú kázeň, ktorá všetkých prítomných až k srdcu dojala a v ktorej reči predložil celú históriu, totižto dejepis tohoto pamätihodného miesta. Oboznámil a poučil nás, prečo je to miesto tak znamenité, ďalej čo sa tu prihodilo, potom jako sa to stalo, že tu niekedy kláštor a kostol stál, ktorý teraz v rumoch leží.

Čo sa už teraz dejepisu tohoto «Kláštoriska» týka, udávam ho dľa kázne pána dekana nasledovne:

«Kláštorisko», jako ho Letanovania menujú, je pamätihodné a znamenité miesto nielen pre obec Letanovce, nielen pre celú spišskú stolicu, lež aj pre uhorskú krajinu. A keď Martin a Katharina Petrek na tom mieste kríž postavili, učinili to nielen z pobožnosti, ale aj preto, aby sa starodávna pamiatka obnovila na všetky tie udalosti, ktoré sa na tomto vrchu asi pred 600 rokami staly. A preto ho navštevujú nielen Spišiaci, ale aj celkom cudzí ľudia, aj učené pánovia, ktorí všetci s podivením hľadajú na toto miesto.

Okolo roku 1241. za času uhorského kráľa Bélu IV. prišli z ďalekej a tmavej Ázie do Európy suroví a diví ľudia, takzvaní Tatári, ktorí pustošili celé krajiny a vôbec všetko, čo im len pod ruku prišlo zničovali a spálili, ba čo viac aj ľudí mordovali a zabíjali jako starých, tak aj nevinné dietky. Naša drahá vlasť uhorská veľmi mnoho trpela od nich. — Jako dejepis vypráva — nebolo aj na 15 dní chôdze človeka na ceste vidno, všetko na púšť mordárstva bolo obrátené. Nemala pokoja od nich ani naša spišská stolica, ktorá dľa dejepisu tiež hrozne spustošená bola. Keď sa títo Tatári už blížili ku našim hraniciam. prelaknutí obyvatelia spišskí poradu držali, čo majú robiť a na aký spôsob by sa mohli od nich oslobodiť. Jordán, gróf spišský, zvolal mešťanov, rychtárov a spišských obyvateľov na poradu, že kde majú svoje útočisko hľadať pred tymito ukrutnými Tatármi. I na tú myšlienku prišli, ba aj hnedky uzavreli, že najlepšie bude tu v letanovskom chotáre, tu za Hernádom na tomto vysokom vrchu, kde teraz tento novoposvätený kríž túto pamiatku oznamuje, svoje útočisko hľadať. Tak sa aj stalo. Každý, ktorý len mohol, vzal svoju rodinu, pobral svoje dietky a všetko čo mal a tu sa utiahli a usídlili do toho času, kým nebezpečný nepriateľ sa nepominul. — V doline, kde viedla cesta na horu, s veľkým múrom sa obhájili a ubezpečili a aby aj svojim kresťanským povinnosťam zadosťučinili, vystavili sebe drevený kostol, kde im kňazi služby božské odbavovali. Z tohoto miesta videli ďaleko, skoro pol Spiša a pozorovali vždycky, že ich nepriateľ kde ide a čo robí. Tak to trvalo blízko 2 roky.

Toto miesto menovali po latinsky: «Lapis refugii», po maďarsky: «menedékkő» alebo «menedékszirt» a po

slovensky: «skala útočišťa» alebo jednoducho «skala» a ponevadž tu neskôr kláštor povstal «Klástorisko».

Keď už Tatári odišli a spišský národ nemal sa čo obávať, asi po 50 rokov bol jeden pobožný kňaz, a síce farár zo Zakoviec, menom Martin, ktorý tú radu dal spišským obyvateľom, žeby z povďačnosti ku chvále Božej, že ich Boh všemohúci tak šťastlivo od záhuby nepriateľa vyslobodil, tu na tomto mieste na pamiatku «Karthasian-sky kláštor» vystavili.

A vskutku táto spasiteľná myšlienka a porada sa tak zapáčila spišským obyvateľom, že oni tomuto kňazovi Martinovi sverili túto vec, totižto žeby on sám tú myšlienku aj skutočne previedol.

Martin roku 1299. dal sa do porozumenia s kláštorom Karthasianov v Seitz-i. A reholníci i hneďky boli hotoví sem prísť. Spišskí obyvatelia vybudovali im ten kláštor a kostol tu na «Klástorisku», ktorého patrónom bol sv. Ján Krstiteľ.

Kláštor, ktorý už vyše 300 rokov v rumoch leží, roku 1305. už bol vystavený. Karthasianski reholníci prišli sem aj hneď bývať. Žeby ale aj žiť mohli, mnohí spišskí obyvatelia a veľkí dobrodincovia vyznačili im miesta, ktoré oni obrábali, slovom zaopatril ich so všetkým, čo im ku vyživeniu potrebné bolo. Ďalej daroval im v ten čas chýrny zeman, monom Tyba, tie role a lúky, kde teraz Kuria-Tyba stojí a z hrabušického chotára tiež dostali mnoho pola a lúk.

Teraz ale či mimovoľne nenapadne jednému každému tá myšlienka, čo mohli tu robiť tieto reholníci na tomto vrchu? Povolanie jejich bolo Pánu Bohu slúžiť, jeho chváliť, za dobrodincov sa modliť, vo dne v noci žalmy prespevovať a kajúčny život viesť. Zaoberávali sa ďalej s roľníctvom, neúrodné miesta obrábali a konečne staré písma prepisovali. Mäso nikdy neužívali, svoj život v ustavičnom rozjímaní trávil. Každý osobitne vo svojej izbičke, takzvanej celle, prebýval; na holej tvrdej zemi spávali; medzi sebou sa nikdy nerozprávali a keď sa zišli takto sa pozdravili: «Memento mori», to jest po slovensky: «Pamätaj, že zomreš» a čo najviac spomenutia hedné je, že každý už za živa svoj hrob kopal. — Čo sa jejich rúcha týka, to bolo z hrubého bieleho súkna takzvaný habit, na ktorom škapuliar a čierny kepeň nosili. Jejich predstavený sa menoval Pater prior a taký prvý prior tohoto kláštora bol Konrád. — Títo reholníci karthasianski tu velice prísny a spokojný život viedli, Bohu slúžili, prečo ich aj ľudia velice ctíli a vážili. Tak to trvalo až do roku 1431, teda 126 rokov.

Zase nastaly smutné časy! Jako vieme, dľa dejepisu v tom roku povstali kacíri, takzvaní Hussiti v Čechách. Títo ukrutní a sprisahani nepriatelia boli viery Kristovej a nič im tak v ceste nestálo, aby zámery svoje k cieľu priviesť mohli, jako kláštory a kostoly, aby tam shromaždené a drahocenné poklady do svojich nenasytných pazúrov dostali. A preto oborili sa oni na kláštory a jako inde po krajinách, tak aj vo Spiši, rabovali a pustošili čo len mohli. — Medzi rabovaním našli aj tento karthasiansky kláštor, ktorý celkom vyrabovali, mnohých z re-

holníkov zabili a stavania potom podpálili. — Čo Tatári tu neurobili, to urobili Hussiti.

Jakonáhle ale Hussiti z krajiny vyhnaní boli, karthasianski zase navrátili sa a obnovili svoj kláštor, kde ďalej Bohu slúžili v úplnom pokoji až do roku 1543., to jest 112 rokov, kým zase nepovstala tá nešťastná reformácia, totižto lutheránska viera, ktorá tiež veľmi mnoho škody narobila našej drahej cirkvi. Mnoho od nich trpeli katolíci, ale najviac zase kláštory a kostoly. Snáď žiadne kacírstvo nezapríčiniť toľko škody, ako práve reformácia. A tak títo nepriatelia viery našej oborili sa aj na tento kláštor, jako niekedy nešťastní Hussiti. Vyrabovali ho, spustošili ho celkom a všetky majetky, čo mali, reholníkom odobrali, konečne vyhnaní ich, takže karthasianski, nemajúc z čoho žiť, prinútení boli svoj kláštor opustiť a zanechať. A od toho času ten kláštor je zanechaný, opustený; ba čo viac, následkom všeliakého počasia múry sa pomaly porúchaly, takže len to zostalo, čo teraz tam vidíme, totižto samé rozvaliny niekedy tak chýrneho a starodávneho kláštora a kostola.

Aby predsa všetko, čo niečo lepšieho zostalo, nezahynulo, jako ku príkladu kresané kamene, tie dal zviest dolu slávnej pamäti spišský biskup Jozef Bélik a vystavil z nich kostol v Šavnickom kaštieli, kde sa naši páni biskupi spišskí cez leto tak radi zdržujú.

A teraz, kde to «Klástorisko» leží, zo stredosti Martina a Kataríny Petrek, našich spoluobčanov, tu postavený a dňa 9. septembra posvätený svätý kríž oznamuje celému svetu, obzvlášte nám Spišiakom tú starodávnu pamiatku, ktorá sa tu pred 600 rokami udala. Boh vám zaplať a stonásobne vynahrať, čo ste k jeho úcte a chvále učinili! A jako niekedy reholníci tu na tomto vysokom vrchu Bohu vďaky a chvály vzdávali, tak aj vy Letanovčania tu na tejto hore, odkiaľ v lete tak často svoje drevo vyvážate, pohliadnite na tento kríž a rozpamätajte sa na nášeho drahého Spasiteľa vo vrúcnych modlitbách a uvidíte, že koľko razy od práce ztrápení a zunovaní sem prídete, že Pán Ježiš Kristus vám obľahčí vaše každodenné farchy!

V krátkosti teda som predniesol pôvod toho kláštora, ktorý na letanovskom chotáre sa nachádzal a na tento čas v rumoch leží. Predniesol som to aj z tej príčiny, lebo mnohí zo ctených čitateľov o ňom alebo nič nevedeli, alebo vôbec veľmi nepravú mienku mali o tomto kláštore.

Ku koncu môjho dopisu ešte spomenúť musím, že táto pamätná slávnosť, ktorá sa tu na tomto chýrnom vrchu odbavila, našich Letanovčanov tak hlboko dojala, že si umienili v krátkom čase tu jeden kostolík alebo jednu kaplnku vystavíť.

Daj Bože, aby sa táto žiadosť a táto vrelá túžba našich Letanovčanov čím skorej vyplnila a aby sme my všetci o 1 alebo 2 roky už i v tom kostolíku Pána Boha chváliť a velebiť mohli. Lebo toto miesto je veľmi pamätné a našou povinnosťou je, ako verných katolíkov, aby sme si takú pamiatku aj vážili.

J. V., bývalý letanovský kaplán.

Drahý Rodáci!

Pán Boh nás ťažkým krížom navštívil, naše mestečko *Námesto* v nedeľu dňa 9-ho tohto mesiaca utrpelo veľkú škodu. 130 gazdov vyhorelo u nás a prišlo o všetko. Veľkej biede sme pozerali už do očí, keď na tretí deň, to jest 11-ho všetkých pohorelcov nás volali na mestský dom. Nikto nevedel prečo, až keď tam predsedajúci pán hlavnoslužný nám povedal, že z núdzneho fondu na prosbu telegrafickú poslal nám pán viceispán 1500 korún a 900 korún že v *Námestove* páni poskladali.

Nás všetkých slzi zaliali nad pečlivosťou našej vrchnosti. Darmo sme hľadali medzi dobrodincami našich rodolubov Ratha a vyslanca Skyčáka.

Pojedni sa ešte úfajú a dal by pán Boh, by sme aj od týchto ku značnejšej podpore prísť mohli.

Požiar hol strašný, ratovať sa nič nedalo. Poprichodily susedne obce na pomoc, vyhrnulo sa námestovske hasičstvo, lež bez kommandantov, bo jeden veliteľ Matuš Murin notár kamsi odcestoval, druhý ale menom Ráth sa ani neukázal, ačpráve kde sú nejaké slovenske demonštrácie, tam odtiaľ nesmie chybovať.

Nechcem z tejto smutnej udalosti kapitál politický robiť, lenže poznamenať musím, že kým falošní proroci skutkami nedokážu, že sú priatelia ľudu, nič im viacej veriť nebudeme.

Jeden bývalý národovec z Námestova.

Vyzvanie k predplateniu.

Predplatná cena našich novín je:

na celý rok	...	...	4 koruny
na pol roka	...	...	2 koruny
na štvrt roka	...	...	1 koruna.

Do Ameriky: Na celý rok 8 korún. — Do Pruska na celý rok 6 korún.

Tých ctených predplatiteľov, ktorí sú v Amerike alebo v Prusku a ktorí neposlali nám vyššie označené predplatné, prosíme, aby si čím skôr vyrovnali svoje predplatné podľa hore označeného vyzvania.

Kreštania, kupujte len u kreštanov!

Spisy redakcii zaslané.

I. Svätý Anton Paduanský, v čiernej plátenej väzbe s červeným rubom. Cena 60 halierov.

II. Breznové Kvety. Malému Ježiškovi v kytku sviazal P. Štefan Soós, kňaz rádu karmelitského. Cena 60 halierov.

K dostaniu v kláštore Karmelitov, Budapest, VI. okr., Huba-u. 12. Tuže sú k dostaniu: Pátričky sv. Antona po 10 halierov, Agnušky sv. Antona so slovenským nápisom po 8 halierov. Podobne aj pátričky Ježiška po 10 halierov a Agnušky Ježiška po 6 halierov.

Alleluja. Duchovný katolícky spevník s obradami nótami (nápevami). Sostavil Štefan Janovcsik, farár likavský. S odobrením cirkevnej vrchnosti. — Obsahuje 352 strán, 306 piesní, úplné nešpory a všetky obrady ako: na Hromnice, Veľkú noc, Krížové dni atď., všetky s nótami zaopatrenej. — Cena jedného výtisku. v plátne viazaného s obrázkom 1 kor. 60 halierov. — Za vopred zaslaných 1 kor. 80 hal. pošle ho vydavateľ franko pod krížovou obálkou. — Tam je k dostaniu: «**Requiem aeternam**» spevník opatrený s nótami, viazaný. Cena 72 hal. — Objednávky majú byť upravené do Likavky, ostatná pošta Ružomberok (Rózsahegy). Stolica liptovská.

Posol Božského Srdca Ježišovo časopis, obrazmi okrášlený k rozmnoženiu úcty božského Srdca. Vychádza u pátrov-jezuitov v Trnave (prešporská stolica) mesačne raz. Predplatná cena na celý rok aj s prílohou 1 koruna 60 halierov. Pre Ameriku 3 koruny. Pre Rusko 2 koruny 50 halierov

Georg Schicht obchodu správcovia, ktorí obchod tento premeuili nedávno na spoločnosť účastinársku, v predošlom obchodnom roku dali spolku sporiteľnému a podporujúcemu úradníkov a zamestnancov 50.000 kor.; z tohoto dostal 8000 korún všeobecný podporujúci spolok zamestnancov, 28.000 sporiteľný spolok robotníkov a 14.000 korún sporiteľný spolok úradníkov.

Ceny potravných článkov.

V *Budapešti*, 25. septembra.

Úradne značené priemerné ceny za 100 kilogramov.
Pšenica: tiská K 13'95—15'00, peštianska K 13'55—14'55, stolno-belehradská Kor. 13'45—14'45, banátska K 13'80—15'75. — *Raž*: K 11'90—12'40. — *Jačmeň*: na krm K 12'10—12'50. — *Ovos*: prvotriedny 13'40—13'80, druhotriedny 13'10—13'40. — *Kukurica*: K 11'85—12'00. *Repica*: K 30'50—31'50. — *Proso*: K 12'—11'.

Múka:

č.	0	1	2	3	4	5	6
K	24'80	23'80	22'80	21'50	20'50	18'90	17'50
č.		7	7½	8			
K		16'10	13'90	11'50			

Drobné otruby: K 9·40, hrubé K 9·20.

Ďateľinové semä: lucerna (prima) K 114·00 do 120·00 za 100 kilogr.; druhotriedna K 98—100.

Zemiaky: ružové K 3·60—4·00, žlté K 6·00—8·00 za 100 kilov.

Strova: Veľká biela fazuľa (bôb) K 19·00—, tarkavá K 15·00—16·80. — *Hrach* čistený: K 24·00 do 42·00. — *Šošovica*, veľká čistá: K 65·00—85·00. — *Ko-
vopné semä:* K 20·00—22·00. — *Lanové semä:* prima K 18·00—19·00. — *Rasca* (kmin): 75·00—76·00. — *Mak:* K 66·00—68·00. — *Ladník:* K 14·00—15·00. Všetko po 100 kilogr.

Koloniálny tovar: *Cukor* v klobúkoch K 70·00 do 70·50, kockový K 71·50—72·00, žltý K 69·00—69·50 za 100 kilogr.

Petrolej: Standard-petrolej korún 37·00, fiumánsky White-Star (***) K 39·00 za 100 kilogr.

Lekvár: srbský K 18·00—19·00, bosenský K 28·00 do 28·50 za 100 kilogr.

Slivy: bosenské (100 kilov) K 24·50—25·00, srbské (100 kilov) K 21·50.

Sviňská masť: budapeštianska K 134·00—135·00.

Slanina: vidiecka K —————, mestská 4 kusová K 104·00—105·00 za 100 kilogr.

Špiritus: Rafinovaný tovar vo veľkom K 141·00 do 142·00. Denaturalisovaný, k priemyselným účelom jeden barill 35·50—36·00.

Vajcia: prima uhorské K 85—87, podlejšie K 81 do 82 jedna kystňa, obsahujúca 1440 kusov vajec, vo veľkom.

Maslo: k čaju K 2·00—2·40, k vareniu K 1·30—1·40, syr 8—16 h., všetko v kilogrammoch vo veľkom.

Drúbež (hydina) živá. Husy k pečeniu K 1·60 do 1·80 za kilogramm; kurence k smaženiu K 1·80—1·90, kurence k pečeniu K 1·80—2·50, sliepky na polievku K 3·00—3·80 za jeden pár.

**Zadovažujte predplatiteľov pre
«Kreštan-a»!**

Starostlivosť našich gazdín
slúži k dobrému rodine!

**Kathreiner
Kneipp sladová káva**

Je tá jediná sladová káva, ktorá zvláštnym
spôsobom dorábania Kathreiner dostáva pri-
jemnú vôňu a ľúbostnú chuť bobkovej kávy.

Veľké jej, a všestranne uznané zdravotné
výhody opetne usnané sú a potvrdené
tými najvyššími hodnotami vedomostí.

Pri veľkom ušporení v každom gazdovstve,
každodenné požívanie jej je zvlášte pre
mládež nevyslovnéj ceny!

Pri kupovaní spomenut treba dô-
razne meno KATHREINER a pýtať
vždy len pôvodné balíky s ochrannou
známkou »farára Kneipp«

500 Korún

vyplatím tomu, komu by po
upotrebovaní **Bartillovej
ústnej vody**, jedna fľaška
70 h. prinavrátilo sa bole-
nie zubov alebo zápach,
z úst. (franko-Zasielka 95.
h. osobyte). **E. Bartilla-
Winkler**, Viedeň (Wien) 19/1,
Sommergasse č 1. Žiadajte
si v lekárni **Bartillovu**
vodu na zuby. Kto by nám
oznámil nejakých napodob-
ňovateľov ten bude štedre
obdarený. Na miesta, kde
by táto voda nebola k dost-
taniu, pošlem 7 fliaš za
5 K 20 h. frankov. Jednu
flau nepošlem. 303

Oznamy prijíma ::

:: :: administracia

„Kreštan“

Budapest, Szentkirályi-u. 28.

Lacné české perie.

5 kilo nové
tmavé driapané
9 kor. 60 hal.,
lepšie 12 kor.
Biele mäkké,
jak páper 18
kor.—24 kor.
Biele ako sneh
mäkké ak páper, driapané 30
kor. 36 kor. Rozposielanie s
dobierkou franco; zamenenie a
nazpät prijati je pod touti vymen-
kou dovolenejšti sa poštové
útraty vynahrada. **Benedikt
Sachsel**, Lobes 135 (pošta
Pilsen Čechy.)

Šijáce Stroje.

Velmi
dokona-
le-bez
každej
chyby a
ku kaž-
demu
eielu.
Podla
garan-
cie od
10 zl.
až do
25 zl. Vždycki Kdostaniu u. 312
Aloja Habán mechanika v
Budapešti VII. Izabella-ter 3.
Cennik pošlem každemudarmo.

== OHLAS. ==

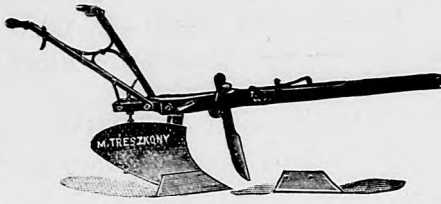
Dáva sa navedomie že v Nitránskej stolici,
Žabokreckom okresu v obci Racsicz tento rok
3-tého októbra po bede o 2 hodine, v obci Béla-
udvarnok 3-tého októbra pobeđe o 5 hodine, v
obci Hornyh-Vesztenicáh 4-tého októbra ráno
o 10 hodine,

VODOVÉ MLYNY

na 6 rokov, na verejnej licitácii, do árendy dávať
sa budu. — Kaucia pri licitácii je potrebná v
Racsiczách a Hornyh-Vesztenicáh 100—100 kor.,
Bélaudvarnoku 150 kor.

Gyula Brucker, notár.

Páni hospodári!

Len umňa dostanete tie najlepšie, tohto času za najdokonalejšie uznánie hospodárske stroje

ako: mláťačky s ocelovými guľčkami, ktoré idú o polovicu ľahšie, než ktorékoľvek iné, žentúre, rajtáre, sečkovice atď. — Cenníky zašlem na žiadosť zdarma a franko.

Michal Treskoň fabrikant hospodárskych strojov v Bytči (Nagy-Bitese).

Tí páni, ktorí by chceli za províziu prevziať zastupiteľstvo a odpredaj mojich strojov, nech sa o podmienky obrátia na mňa. 292

Len 75 kr. Dalekohľad.

Veľmi praktický vynález môže sa ľahko vo vačku nosiť a na palicu pripaviť. Ukazuje do vzdialky viacej hodín. Cena s úpravou upotrebenia 1 kus 85 kr., 3 kusy 2 zl. 40 kr. II. jakovosti 75 kr.: 3 kusy 2 zl.

Rozposlanie pri predbežnom doposlaní ceny.

JÁN KONRÁD Prvá dielňa na hodiny Brúx 666. (Čechy.)

Cenník s viacej než 1000 obrazmi na žiadosť zdarma.

TELEGRAM!

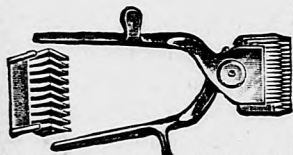
Sukne polovlnené po ... 70—75 kr. a vyše.
Sukne grisetové vyšivané po ... 1 zl. 20 kr. a «
Sukne satenové tlačené modne po ... 93 kr. a «
Sukne kanafasové modne po ... 1 zl. 10 kr. a «
Sukne atlasové modne po ... 1 zl. 5 kr. a «
Sukne glotové, prádlo biele i delnicke, zástery všetkých druhov, obrusy, supravý, plátna, atď., všetko v rozličných farbách a modních vzorkách vyrába a dobiehkom ľavne zasiela:

tkalcovna A. Jelínka v. Jimramové.

Vzorky zdarma a franko.

Podporujte malopriemysel! a len čistu ručnú prácu!

Sám sa vypláca!

Na probu 30 dní pošlem najfajnejší, niklovaný prvej jakovosti solingenský stroj «Atlas» na strihanie vlasov, dla mojego cenníka, teda bez všetkého rizika pre objednávateľa, len preto aby som o nedostiziteľnej zvláštnosti jeho každého presvedčiť mohol.

Stroj tento na strihanie vlasov vyhotovený je zo solingenskej ocele prvej triedy, je najfajnejší niklovaný, s 36 zubami, s 2 hrebeňami k vytisnutiu, je pripravený k trojakému strihaniu asiace na dĺžku vlasov 3, 7 a 10 mm, vo fajnejšej škatulke a s úpravou upotrebenia tak že bar kto hneď strihať môže. Cena úplne vystrojeného stroju 3 zl. Stroj tento sa sám vypláca zvlášť v rodinách kde su deti bo sa výdavok zaň už za štvrt roka navráti. Chybne stroje k strihaniu vlasov, ktoré v krátkom čase vypovedia službu nedrží na sklade. Stroj k strihaniu brady len v najfajnejšej jakovosti so strihom 1 mm. 2 zl. 50 kr. Nožnice k strihaniu koní a psov, nevyhnutelne potrebné pre majiteľov koní a psov 2 zl. 50 kr. Rozposiela s poštovou dobiehkom vývozný dom **Ján Konrád, Brúx 668.** (Čechy). — Cenník s viac než 1000 obrazmi franko a zdarma

Singer stroje na šitie.

Celkom nové bez hluku 30 zl.; odborne vedecky opravené od 12 zl. višej pri dobrotstani. Cenníky zdarma a franko posielam:

Jozef Habán umelecky sivojnik Budapest, Almássy-plac 14.

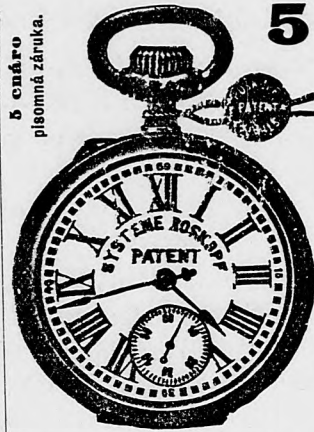
Poveterná - harmonika.

Osozná novota!
Čarokrásna muzika!

Tento stroj možno upevniť na domy, stromy a žrte v zahradách a pri najmenšom vetriku vydáva on ľubozvučné hlasy a akordy. Poveterná harmonika je 28 cm. dlhá a koštuje kus len 3 kor.; len s poštovou dobiehkom rozposiela vývozný dom hudobných nástrojov **Ján Konrád Brúx 667.** (Čechy) Treba žiadať si franko a zdarma veľký cenník s viac než 1000 obrazmi.

5 enáro písomná záruka.

5 korun!

V tejto jakosti bez subehu.

Opravidivé švajcarské hodinky system Roskopf Patent, kotva remontoir s pevným antimagne tickým kotveným strojom so zákryvkou opravdivo emailovanou (nie papier) s ochrannou olvennon znamkou, vo futráli z pravého niklu, so šarnir pokryvkou s chodidlom 36 (nie 12) s pozlácenými ručičkami so zárukou 3 rokov, vy-

probované, kus za 5 kor. Sukazovateľom sekund 6 kor. Vo futráli zo striebra bez ukazovateľa sekund 10 kor. Sukazovateľom sekund kus 12, 50.

Zámena dovolená, alebo navratenie penazi bez zračky. Zasiela sa s poštovou dobiehkom

Ján Konrád prvá dielňa hodín Brúx 425. (Čechy).

Bohato vystavený cenník vyše 1000 vyobrazením potiel sa na žiadosť bar komu zdarma.

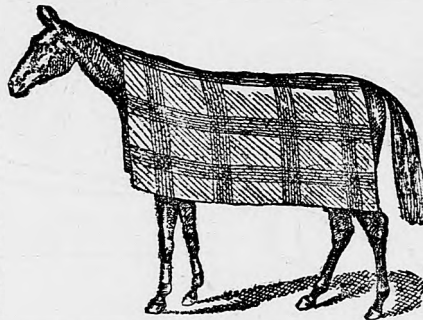
Ziadajte si cenník

Zdarma a bezplatne zašlem môj, v slovenskej reči, bohaté ilustrovaný cenník, ktorý viac než 1000 obrazov obsahuje rozličných hodín, zlatých a strieborných predmetov ako aj hudobných nástrojov 289

HANNS KONRÁD I. hodinová fabrika a exportní obchod **BRÚX No. 1233.** (Česko.)

OHLAS.

Aby hospodári Uhorska všeliakými figlami rozširovaným odporúčaniam na lep sadnuť a peňaze vyhodiť nemuseli za veci nevidené, totižto za pokrovce na kone udajne zvlny robené, skutocne ale k tomuto cielu v daktorej českej fabrike vyhotovené z barchetu a

kalmuku, odhodlali sme sa, že zvláštnej trvácnosti, celkom hrubé ako bunda teplé uhorského fabrikátu

pokrovce na kone uvedieme do obchodu, ktoré všetkým požiadavkam zodpovedia. Výhodné ceny pre hospodárov: =

Cena veľkého a širokého panského pokrovca na kone 3 zl. Najväčšej a najlepšej jakovosti cena 3 zl. 50 kr.

Franko zasielka ku každej pošte.

Výlučná atresa objednania:

Stredište rozposielania

:: Uhorských pokrovcov ::

SOMOGY-SZILL.

Ku bálíku pripojiť možno povodne «RAPIDE» nožnice k strihaniu lichvy s náhradným nožom spolu 1 zl. 60 kr. Povodne «Pegoef Freres» francuzske nožnice k strihaniu koní za výhodnú cenu 2 zl. 20 kr.

Dobrestanie za povodnosť a dobrotu našho tovaru. Za nezodpovedné vrátíme peňaze.

